

HUOM! Tämä teksti on ns. final draft eli viimeinen käsikirjoitusversio, joka on käynyt läpi vertaisarvioinnin ja hyväksytyt. Viittaukset ainoastaan julkaistuu versioon teoksessa *Toisen soinnun etsijät. Turkulaisen populaarimusiikin villit vuodet 1970–2017*. Toim. Pertti Grönholm ja Kimi Kärki. Turun Historiallinen Arkisto 70, Turun Historiallinen Yhdistys 2017. ISBN 978-9527-0450-77. Sivut 199–222; 226–242.

TANSSIJUHLIA, LISTAHITTEJÄ JA MAANALAISIA SANKAREITA

KONEMUSIIKIN PIENI SUURKAUPUNKI

Pertti Grönholm

Jos Turku tunnetaan erityisesti joistakin musiikinlajeista, niin yksi niistä on elektroninen tanssimusiikki, ja konemusiikki laajemminkin. Monet menestyksekkäät elektronisen populaarimusiikin artistit ja yhtyeet, arvostetut levy-yhtiöt ja musiikkikaupat sekä muut toimijat ja yhteisöt ovat lähtöisin Turusta ja lähialueelta. Tässä pääluvussa luodaan katsaus turkulaisen konemusiikin vaiheisiin sekä aktiivisiin henkilöihin ja yhteisöihin, jotka ovat tuottaneet kaupunkiin muun muassa tapahtumia ja festivaaleja. Pyrkimyksenä on antaa vastauksia kysymyksiin, miten ja miksi elektroninen musiikki ja sen ympärille syntynyt monimuotoinen toiminta on kehittynyt ja vaikuttanut Turun kaupungissa ja miten tietoisuus konemusiikkikulttuurin historiasta ja vaikutuksesta näkyy toimijoiden ja yhteisöjen itsemäärittelyssä.

Konemusiikilla ei ole tarkkarajaista määritelmää, koska 1980-luvulta lähtien syntetisoijia, sekvenssereitä, rumpukoneita ja sampleereita sekä myöhemmin ohjelmistopohjaisia soittimia ja sävellysvälineitä on käytetty lähes kaikenlaisessa musiikissa. Syntetisoijan periaatteellinen ero muihin instrumentteihin – myös sähkövahvisteisiin, kuten sähkökitaraan – on se, että syntetisoijan ääni tuotetaan alusta loppuun saakka ihmiskehon ulkopuolisella voimanlähteellä eli sähköllä. Keskeinen ero on myös se, että äänten valikoima on äänisynteesiin perustuissa soittimissa lähes rajaton. Synteettiset äänet tulivat 1970-luvulla vähitellen kaikkeen populaarimusiikkiin. Tässä luvussa konemusiikilla tarkoitetaan silti hieman rajatummin sellaista musiikkia, joka on tehty kokonaan tai pääosin elektronisin soittimin ja jonka soinnissa, rytmeissä ja rakenteissa on suorastaan haluttu korostaa musiikin sähköisyyttä ja konemaisuutta.

Turkulaisen yleisön varhaisimmat kokemukset elektronisesta musiikista lienevät vuoden 1958 huhtikuulta, jolloin säveltäjä Karlheinz Stockhausen luennoi ja esitti otteita nauhateoksistaan Turun konserttitalolla. Vaikka *Turun Sanomissa* ja *Uudessa Aurassa* tilaisuuden jälkeen julkaistut ”elektroonimusiikin” konsertin arviot olivat oudoksuvia, jäi Turku 500-päisine yleisöineen Stockhausenin mieleen. Yleisö oli nuorta ja nuorekasta ja jaksoi odottaa pakkasessa lähes puoleen yöhön päästäkseen kuulemaan säveltäjää, josta oli tulossa kokonaisen sukupolven keulakuva. ”Fantastisen vahva kiinnostus uutta musiikkia kohtaan”, muisteli

Stockhausen Turku *Suomen Kuvalehdelle* neljä vuotta myöhemmin antamassaan haastattelussa.¹
Avarakatseisuuden puutteesta kaupunkilaisia ei liene moittiminen.

1960-luvulla myös Turun yliopiston sovelletun matematiikan laitoksen sekä IBM:n Turun laskentakeskuksen tietokoneet ohjelmoitiin toisinaan soittamaan tietokoneella sävellettyä tai sille sovitettua musiikkia, mutta tämä jäi yleensä sisäpiirin huviksi. Turun yliopiston opiskelijoiden taidetapahtumassa huhtikuussa 1966 kuultiin tosin julkisesti kaksi IBM 1130:lle sävellettyä kappaletta.² Vuonna 1967 samalla laitoksella työskennellyt Markku Nurminen alkoi kirjoittaa IBM 1130:lle ohjelmaa, joka tuottaisi sävelmiä suomalaisten tangojen tyypillisiä melodisia ja rakenteellisia variaatioita noudattaen, esiohjelmoitun sattumanvaraisuuden puitteissa. Teos ja sen sävellystyötä edeltänyt ohjelmointi herättivät kiinnostusta valtakunnan mediassa. Tietokoneen noin puolessa minuutissa säveltämä tango sai nimekseen 'Kesän muistatko', ja sen lauloi levyllä Esko Rahkonen.³

1960-luvun jälkipuolen radikaaleja kulttuurivirtauksia pinnalle nostanut underground-liike Turussa ja Helsingissä avasi rock- ja pop-yleisön korvia kokeilevammalle musiikille. Suomalaisen U-liikkeen piirissä tehdyt kokeilut elektronisen musiikin osalta jäivät paljolti helsinkiläisten muusikoiden ja yhtyeiden, kuten The Spermin varaan.⁴ Turun undergroundissa vahvasti vaikuttanut M.A. Numminen esiintyi Erkki Kurenniemen suunnitteleman Sähkökvartetti-soittimen kanssa ulkomaita myöten, ja sai ryhmänsä kanssa porttikiellon Sofiassa vuonna 1968 järjestetyille kansainväliselle nuorisofestivaalille karkotettuaan esityksellään konserttialista satoja kuulijoita.⁵

Konerytmit kantautuvat Turkuun

Syntetisoijat olivat harvinaisia 1970-luvun bändeissä, muutamia progressiivisen rockin yhtyeitä lukuun ottamatta. Turussa esimerkiksi Kaamos-yhtye ja Matti "Rag" Paananen käyttivät syntetisoijia levytyksillään ja keikoillaan. Punkin ensimmäisen aallon jälkeen hetken aikaa 1980-luvun alussa Suomessakin vaikuttanut futurock- ja uusromantiikka-aalto, jossa syntetisoijat, sekvensserit ja rumpukoneet nousivat perinteisten bändisoittimien rinnalle ja joskus ohikin, ei jättänyt kovin suuria jälkiä Turkuun. Tosin Tommi Läntinen kokeili siipiään melodista syntetisoijapoppia yhden albumin (*Aqua Blue*) ja singlen verran vuonna 1982 levyttäen Tom Dozen -projektin solistina. 1980-luvulla turkulaiset taiderock- yhtyeet, kuten AD, Ret Marut, Musta ja Gagarin-Kombinaatti, käyttivät syntetisoijia ja rumpukoneita. Pop-yhtyeistä sekä raisiolaiselle Sigille että turkulaiselle Bogart Companylle syntetisoijat olivat jo tärkeä osa soundia.

1980-luvun jälkipuolella elektroniset rytmit ja soundit valtasivat Yhdysvalloissa ja Euroopassa sekä trendidiskojen tanssilattiat että monien parikymppisten musiikintekijöiden sydämet. Maailmantähdet Michael Jacksonista alkaen omivat 1980-luvun alun amerikkalaisen hip hopin ja elektron rytmejä ja soundeja. Tekno, house ja acid olivat puolestaan käsitteitä, joilla nimikoitiin Detroitin, Chicagon ja New

Yorkin kaduilta ja kellareista kaikinut afroamerikkalaisten ja latinojen konemusiikkia. Kaikki edellä mainitut tyyliä ovat elektroniseen biittiin perustuvaa tanssimusiikkia, jossa keskeisellä sijalla olivat 1980-luvun alkupuolella markkinoille tulleet, japanilaisen Roland-yhtiön rumpukoneet TR-808 ja TR-909 sekä bassokone TB-303. Vuosikymmen oli muutenkin elektronisten soittimien kulta-aikaa, sillä syntetisoijien hinnat laskivat, kun markkinoille tuli useita uusia laitevalmistajia. Se vaikutti merkittävästi myös musiikin tuotantoon; nyt kuka tahansa, jolla oli varaa muutamaaan laitteeseen, saattoi ryhtyä tanssimusiikin tuottajaksi.⁶

Tekno, house ja myös hip hop pysyivät muutaman vuoden pienten alakulttuurien omaleimaisena itseilmaisuna, mutta pian ne levisivät Britanniaan ja Manner-Eurooppaan ja sekoittuivat nopeasti aikansa tanssipopin, italodiskon ja kulmikkaampien konerytmien kanssa. Housea ja teknoa saattoi 1980-luvun Suomessa kuulla muutaman radiotoimittajan, kuten Tapani Ripatin, John Peelin ja Heikki Kemppaisen, Rockradiolle (Yleisradio) tekemissä ohjelmissa. Hip hop soi radioaalloilla tuolloin enemmän, sillä vuosien 1983–1985 break dance -villitys oli tuonut katutanssin ja hip hopin esiin suurimmissa kaupungeissa.⁷

Britanniassa keväällä 1988 alkanut acid house -villitys levisi vuoden sisällä Suomeenkin, ja nuoret alkoivat järjestää tekno- ja acid house -juhlia Rauma–Pori -akselilla, Turussa ja Helsingissä. Turun konemusiikkikulttuuria sosiologian pro gradu -tutkielmassaan tutkinut Marjo Mäkipää on todennut, että samoja asioita tehtiin eri kaupungeissa yhtä aikaa. Jos acid house ja tekno löysivät Helsingissä yleisönsä muutamista yökerhoista, kuten DJ Joken, Njassan ja Eliot Nessin pyörittämältä Berlin-klubilta, turkulaiset olivat ensimmäisinä järjestämässä varastohallibileitä ja ulkoilmajuhlia. Mäkipään mukaan Turusta alkoi Suomen autenttinen rave-kulttuuri.⁸

Maanalaisia tanssijuhlia sisällä ja ulkona

Kesällä 1989 joukko parikymppisiä turkulaisia pystytti yön yli jatkuneet tanssijuhlat Nummenpakan Rautakadulla sijainneeseen pienteollisuusrakennukseen. Ryhmä vuokrasi vanhan puusepäntilan kuukaudeksi, ja porukan ideana oli pitää niin monet juhlats kuin mahdollista. Ryhmän ytimen muodostivat veljekset Mika Vainio ja Atte Vainio sekä Esko Routamaa ja Piitu Lintunen, joista kukaan ei ollut ammatti-DJ. Kaverusten lisäksi tähän Hyperdelic Housers -nimellä⁹ myöhemmin tunnettuun ryhmään kuului joukko muitakin aktiiveja, jotka vastasivat tilojen valmistelusta, sisustuksesta ja valoista. ”Me neljä soitimme musiikkia ja suunnittelimme flajereita, mutta bileiden järjestäminen ja pyörittäminen vaati kaikkiaan kymmenkunta ihmistä. Ekat bileet olivat Mikan idea”, muistelee Routamaa. Jo ensimmäisiin juhliin strobovalon ja valo-ohjaimen värivaloille rakensi Jari Lehtinen, joka muutamaa vuotta myöhemmin tuli tunnetuksi Pan Sonic-yhtyeen soittinrakentajana.¹⁰

Vainio oli soittanut klubeissa industrial technoa ja hip hop-levyjä 1980-luvun puolivälistä lähtien.¹¹ Myös Routamaalla oli hieman kokemusta DJ-hommista ja mikä tärkeintä, hän oli käynyt tutustumassa 1980-luvun puolivälin kuuluisiin brittiläisiin rock- ja postpunk -klubeihin Manchesterissa ja Lontoossa, joissa soitettiin hänen mukaansa ”jonkinlaista esihousea”. Routamaan mukaan Turussa vastaavaa ei kuullut, mutta muutamissa baareissa, kuten Speedway Bar, järjestettiin normaalista poikkeavia levy-iltoja. Hän muistaa, kuinka vuosina 1987–1988 Hansa-korttelin kellarituloissa polkaistiin pystyyn Suomen ensimmäiset Northern Soul -bileet Jali Wahlstenin toimiessa DJ:nä. Routamaan mukaan vuosikymmenten taite oli Turussa kypsä omaehtoiselle toiminnalle.¹²

Tommi Grönlundin mukaan hän ja muut Hyperdelic Housersin DJ:t olivat tutustuneet yhdessä ja erikseen etenkin Lontoon klubeihin vuosina 1987–1989, jolloin acid house -buumi oli kuumimmillaan ja jolloin luvattomat varastohallijuhlat levittäytyivät yli Britannian.¹³ Sieltä myös tuli malli juhlien järjestämiseen. Hyperdelic Housers alkoi organisoida tanssijuhlia sekä vuokratiloissa että erilaisten tapahtumien oheisklubeissa, kuten vuoden 1990 DBTL-festivaalin Öljy-klubilla. Routamaan mukaan jäsenten taustat ja mieltymykset olivat monenkirjavia. Tästä johtuen myös musiikillisesti seinät olivat aluksi leveällä ja katto korkealla.¹⁴ ”Levyjä oli aluksi vaikea saada mistään. Chicagon acid-kamaa hankittiin pääasiassa Englannin kautta. Me soitettiin sitä, mikä parhaalta tuntui; trendejä ja tyylejä ei seurattu niiden itsensä takia”, kertoi Vainio vuonna 1994.¹⁵ ”Oikeastaan mitään skeneä ei paljon ollut. Oli vain kourallinen ihmisiä, jotka pitivät tämänkaltaisesta musiikista.”¹⁶

”Ekoina vuosina bileissä soitettu musiikki oli aikamoista sillisalaattia: 1980-luvun lopun hip hoppia, hip housea, housea, sitten acidiä ja vähitellen myös teknoa. Sitten alettiin ostaa paitsi omia levyjä, myös kokoamaan yhteistä Hyperdelic Housers -levystöä. Ostettiin levyjä mistä saatiin, ja käytiin myös Lontoossa, Berliinissä ja Tukholmassa”, Routamaa kertoo. ”Ensi alkuun yleisökin oli ns. sekalaista seuruetta. Eihän bileisiin pelkästään musiikin takia tultu. Musiikista kiinnostunut väki ei halunnut mennä kaupungin yökerhoihin, vaan monet etsivät rosoisempaa meininkiä”, Routamaa kertoo.¹⁷

Grönlundin mukaan aktiiveja yhdisti industrial- ja futuristitausta sekä kiinnostus kokeilevaan ja taiteelliseen musiikkiin. Tyhjöpäisiä bilettäjiä he eivät olleet. Ennakkoluulojen ja väärinkäsitysten leimaaman mediahuomion vuoksi teknobileet saivat aluksi huonon maineen, josta tanssikulttuuri kärsii edelleenkin. Turussa kyse ei Grönlundin mielestä ollut nautinnonhalusta tai huumeiden siivittämästä todellisuuspaosta, vaan yrityksestä tehdä jotain uutta, mielenkiintoista ja merkittävää. ”Tuntuu suorastaan uskomattomalta, kuinka paljon olimme valmiita ponnistelemaan hyväksi katsomiemme asioiden eteen. Pelkästään tilojen etsimisessä ja mainosten tekemisessä oli aikamoinen työ, kaikesta muusta puhumattakaan.”¹⁸

Hyperdelic Housers järjesti alkuvuosina ulkoilmajuhlia niin Aurajokirannassa, Hirvensalossa kuin Helsinki–Turku -radan varressakin. Juhlat olivat Routamaan mukaan yleensä ystäville ja tutuille tarkoitettuja.¹⁹

Ryhmän autonomisuutta ja aktiivisuutta selittää osittain se, että sillä oli jo varhain käytössään omat mikserit ja levysoittimet ja jopa päätevahvistimet ja kaiuttimet. Visuaalisuutta juhliin toivat värivalot ja vilkut sekä kuvaprojisoinnit, joissa usein nähtiin luonto-, tekniikka- ja avaruusaiheisia diasarjoja.²⁰ ”Kyllä se oli jonkinlaista luonnon kunnioittamista, vaikka oltiin aika karuissa oloissa, tehdasympäristöissä sun muissa. Haluttiin osoittaa se, mikä tässä maailmassa on kaunista. Toisaalta taas kuvia saattoi olla avaruudesta ja sen valloituksesta ihan positiivisessa mielessä. [–] Ne liittyivät tähän meidän kuvastoon tosi paljon. Eli jonkinlaista koneen ja puhtaan luonnon ihanteellista yhdistelmää mietittiin”, kertoi Routamaa vuonna 2008.²¹

Osanottajamäärän ja tilojen kasvaessa Housers alkoi vuokrata tehokkaampia äänentoistolaitteita. ”Bile bileeltä möykkä myös kasvoi. Alettiin kiinnittää huomiota äänentoiston laatuun, etenkin kun Tommi tuli mukaan kuvioihin”, Routamaa kertoo. Grönlund oli Routamaan mukaan ollut mukana yleisön joukossa jo ensimmäisissä juhlissa Rautakadulla ja vuokrasi sen jälkeen seinän takaa itselleen työ- ja asuinhuoneiston. Arkkitehtuuria opiskellut Grönlund tuli organisaatioon mukaan keväällä 1990, jolloin Vainio lähti pitkälle ulkomaanmatkalle.²²

Kesäkuussa 1990 entisen Kupittaan saven rappeutuneessa tehdashallissa Itäharjulla tanssitut Hyperdelic Housersin Odd Zone -juhlat ovat jääneet osallistujien mieleen poikkeuksellisenä tapahtumana. Turussa oli parhaillaan menossa Down by the Laituri -festivaali, joten väkeä oli kaupungissa yllin kyllin. Äänentoistolaitteisto oli vuokralla DBTL:n kautta, ja paikalla oli arviolta parituhatta juhlijaa, ehkä enemmänkin. Juhlat olivat poikkeukselliset, sillä ne järjestettiin omin luvin käyttöön otetussa tilassa.²³ Kyseisen illan ja yön DJ:nä toiminut Routamaa kertoo:

”Kupittaan Saven tilaisuus oli aika komea jo massiivisuutensakin vuoksi. Se oli ihan eri luokkaa, mitä meillä oli aikaisemmin ollut. Väkimäärään ei kukaan koskaan laskenut ja siitä on varmaan huikeita eroja arvioissa. Siinä oli kova työ; varmaan pari viikkoa me siivottiin tilaa, koska lattiat olivat paksun savipölyn peitossa. Lopultakin sitä jäi niin paljon, että päätettiin, että kastellaan koko lattia, jotta saadaan sidottua pölyä. Vesi vaan otettiin jostain ja samoin sähkö, joka varastettiin viereisestä rakennuksesta jatkojohdoilla. Hallin toisessa päässä oli joku toimistokoppi, joka toimi DJ-koppina. PA:ksi me oltiin vuokrattu aika massiiviset kaiutintornit. Todella hurja ääni niistä tuli; missään sisätiloissa ei yleensä soiteta sellaisella äänenpaineella. Soitin aluksi ekan puolituntia vain William M. Burroughsin haastatteluja. Kun väkeä alkoi olla jo tuhatkunta, niin puhe vaan jatkui ja jatkui. Lopulta aloitin 808 Staten ’Flow Comalla’ ja siitä bileet räjähtivät käyntiin.”²⁴

Juhlat jatkuivat aamuun asti ja Routamaan ja Grönlundin mukaan juhlien loppupuolella joku sytytti tuleen ison öljytynnyrin, josta liekit löivät pian useiden metrien korkeuteen, puoliksi tehdashallin sisällä, sillä rakennuksessa ei ollut toista päätyseinää lainkaan. ”Paikkahan oli hengenvaarallinen. Se olisi voinut

romahtaa kasaan koko paska. Palokuntakin kävi paikalla sammuttamassa nuotion, mutta juhlat jatkuivat sen jälkeen kuin ei mitään...” , Grönlund kertoo. Myös poliisi kävi tarkastamassa tilanteen, kun juhlat olivat päättymässä, mutta mitään seuraamuksia sen paremmin järjestäjille kuin juhlijoillekaan tilaisuudesta ei koitunut. Vastaavan mittaluokan luvattomia tilaisuuksia ei ryhmä enää organisoinut.²⁵

Suomi-lehden toimittaja Petri Sipilä kävi alkusyksyllä 1990 tekemässä reportaasin Turun acid house -juhlista. Artikkelin alku on napakalla kuvauksella: ”Lauantaina puolenyön aikoihin house-musiikkia ja housers-ryhmän ystäviä saapuu takseilla, yksityisautoilla ja moottoripyörillä pimeään korpeen Hirvensaloon, jossa koneellinen biitti hakkaa pimeydessä mustan tähtitaivaan ja jylhien mäntyjen alla. Aukiolla on nuotio, sen vieressä katos, jonka suojissa ensimmäiset jo tanssivat strobovalojen vilkkuessa. Tanssijat tietävät tarkalleen mitä haluavat, vaikka mielimusiikin määrittely tuottaakin vaikeuksia.”²⁶

Sipilä kysyi, miksi Suomen acid-villitys oli käynnistynyt juuri Turussa. Yhden vastauksen antoi Hyperdelic Housers -ryhmään kuulunut Eeva, jonka mukaan Turussa olivat kohdanneet toisensa oikeat ihmiset oikeaan aikaan. Tunnelma syntyi vapaudesta ja musiikista: ”Siinä on jotain taikaa, että aloittaa yhdeltä ja jaksaa tanssia koko yön. Acid on yksinkertaista tanssia, kuka tahansa osaa sitä ja saa olla kuinka hölmön näköinen tahansa. Musiikin voimaa kuvaavat kai ne spontaanit nakutanssit Turku–Helsinki -radalla, kun kaikki olivat intoutuneet tanssimaan alasti”, Eeva kertoi. Samassa reportaasissa haastateltu toimittaja Jari Nikkola korosti puolestaan yhteyksiä Turun underground-liikkeen historiaan ja henkeen.²⁷ Turun U-miehistä ainakin M. A. Numminen ja Markku Into vierailivat Housersin tanssijuhlista, Numminen useastikin. ”Aina se jostain ilmestyi parta väpättäen”, Grönlund muistelee. Routamaan mukaan jotain epämääräistä ”UG-fiilistä” Housersien toimintaan kuului; etenkin kun ryhmän ulkopuoliset alkoivat puhua siitä.²⁸

Syksyllä 1990 Vainio, Grönlund ja Routamaa pyydettiin järjestämään uudenvuoden rave-juhlat Leningradiin. Juhlat olivat tietävästi ainakin Leningradin ensimmäiset rave-juhlat. Hyperdelic Housersin jäseniä osallistui juhliin parisenkymmentä. ”Hyvä äänentoisto siellä oli... ja venäläinen kelanauha-DJ. Kävijämääriä ei kirjattu lainkaan ylös, ehkä siellä oli muutama sata henkeä. Meidän ydinporukka jäi Leningradiin vielä muutamaksi päiväksi ja soitimme levyjä myös kaupungin planetaariossa”, Routamaa muistelee.²⁹

Typpihappojuhlia ja tiukkoja viranomaisia

Keväällä 1991 Rainer Koski lähestyi Hyperdelic Housers-ryhmää ja halusi sen järjestävän Ruisrockin ajaksi tanssipitoista oheistapahtumaa Turku-halliin, joka kulki tuolloin Typhoon-nimellä. Idea lienee versonut alaikäisille 1990-luvun alkuvuosina hallissa järjestetyistä Megaparty-juhlista, joissa tuhatpäisiä yleisöjä tanssittivat tanssipopin ja hip hopin suuret nimet, kuten De La Soul, Dr. Alban ja Marky Mark. Jäähalliin piti pystyttää suuren luokan teknojuhla, nimeltään Typpihappo Party. Sitä tähdittämään saatiin acid house -buumin paria vuotta aiemmin pinnalle nostama manchesterilainen 808 State sekä newyorkilainen

postmoderni pop-ryhmä Deee-Lite vahvistettuna Funkadelic ja Parliament -yhtyeisiin kuuluneella basisti Bootsy Collinsilla. Mukana oli myös konerytmien kanssa tuttavuutta tehnyt brittiläinen kitarabändi Jesus Jones. Juhlat onnistuivat houkuttelemaan kehnosti soivaan ja huonosti ilmastoituun halliin yli 6500 juhlijaa. Menestys takasi, että Hyperdelic Housers ja ulkomaiset esiintyjät saattoivat tanssittaa Ruisrock-väkeä neljänä seuraavanakin kesänä. Vuoden 1992 tanssijuhliin Housersit toivat lavalle Grönlundin vanhasta laivan potkurista rakentaman ”hyperskoopin”, kookkaan puhaltimen, joka puski voimalla niin ilmaa kuin savukoneen hiilidioksidihöyryä yli tanssilattian. Tuolloin tanssijoita tahdittivat mm. Brand New Heavies ja Gary Clail’s On U-Sound System. Vuonna 1993 Typpihapossa soittivat edellisvuotta huomattavasti paremmin väkeä juhliin vetäneet Utah Saints ja The Shamen sekä George Clintonin P-Funk. Kävijämäärä nousi tuolloin yli 4200:n. Vuoden 1994 pääesiintyjä olivat Galliano, M People ja Gilles Peterson ja vuonna 1995 esiintyi mm. D-Influence.³⁰

Typpihappo-juhlat olivat Suomessa ensimmäinen yritys rakentaa elektronisen tanssimusiikin ympärille aikuisten rave-tapahtuma, mutta hengeltään ne olivat hyvin kaukana teollisuushallien ja metsien spontaaneista tanssijuhlista. Ulkomaisista lavaesiintyjistä juuri kukaan ei soittanut teknoa tai housea. Toisaalta, monille ympäri Suomea saapuneille kävijöille Typpihappo-tapahtumat olivat ensimmäinen kosketus maailmanluokan esiintyjiin ja myös siihen underground-teknoon, jota DJ:t soittivat.³¹ Routamaan mukaan tapahtumat olivat Housersille harvoja taloudellisesti järkeviä tapahtumia, vaikka ne eivät vastanneet ryhmän käsitystä hyvistä tanssijuhlista.³² Grönlund on muistellut Typpihappo-bileitä kriittisesti: ”Kyllähän ne levittivät teknon ja housen ilosanomaa ja olivathan ne tosi isoja bileitä, joissa riitti hyviä esiintyjiäkin. En kuitenkaan liikaa korostaisi niiden merkitystä. Kaikki asian harrastajat olivat olleet asioista perillä vuosikausia. Jos vertaa [niitä] vuosina 1989 ja 1990 järjestämiimme varastobileisiin eri puolilla Turku, Typpihapot olivat lopultakin aika onnettomia tapahtumia jo pelkästään tilan karmeuden vuoksi.”³³

Hyperdelic Housersista ja muista 1990-luvun alun turkulaisista bileorganisaatioista ja juhlien osallistujista johtavat jäljet moneen elektronisen musiikin tekijään. Ensimmäisiä turkulaisia house- ja teknojulkaisuja olivat vuonna 1991 ilmestyneet Jaakko Salovaaran JS16-nimellä julkaistu ’Hypnosynthesis’, 12-tuumainen single, jonka julkaisi Kari ”Kaippa” Kaivolon Dance Beat Records sekä Corporate 09 -projektin (Mika Vainio ja Pertti Grönholm) 12-tuumainen EP *In Joy We Trust* ja CD-albumi *Mindprobe*, jotka molemmat tulivat ulos Castle-yhtiön Dojo-levymerkillä. Samana vuonna Pääköset-yhtyeestä tiivistynyt ja rummut konerytmeihin vaihtanut EKV eli Eno (Jari Mäkelä), Keno (Olli Tuomola) ja Vino (Jorma Vepsä) julkaisi ainoaksi jääneen levynsä, seiskatuumaisen singlen ’Täysikuu’ / ’Ihana pieni tyttö’. Mainitut julkaisut olivat keskenään hyvin erityyppisiä. Salovaaran musiikki oli ajan varastohallibileistä tuttua ”rave-teknoa”. Corporate 09 yhdisteli 1980-luvun industrial-musiikin ja EBM:n (Electronic Body Music) henkeä house- ja teknorytmeihin. EKV puolestaan räppäsi suomeksi house- ja hip house-rytmien tahdissa.

Hyperdelic Housers organisoivat vuosina 1989–1991 tapahtumia Turussa kuukausittain, joskus tiheämminkin. Yleensä osanottajia oli muutamia satoja. Useammin kuin kerran juhlia pidettiin opiskelijajärjestöiltä, yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä vuokratuissa tiloissa, kuten Kirkkotiellä, Rautakadulla ja Untamonkadulla sekä Turun satamassa. Keväällä 1991 poliisin keskeyttämät juhlat johtivat ensi kerran käräjäoikeuden käsittelyyn ja sakkoihin huvilupalain rikkomuksesta. Vaikka keskeytyksiä oli tapahtunut aiemminkin, vuonna 1991 Turun poliisi alkoi kiinnostua yhä enemmän luvattomien bileiden järjestäjistä.³⁴

”Joskus poliisi kävi vain kurkistamassa sisään ja häipyi sen jälkeen paikalta, mutta vuodesta 1991 lähtien juhlia alettiin keskeyttää yhä useammin. [–] Vasta 1992 kesällä rupesi tuntumaan siltä, että nyt homma alkaa mennä liian vaikeaksi”, kertoi Vainio vuonna 1994.³⁵ Vuosina 1992–1995 ryhmä järjesti bileensä jo kaupungin klubeissa, baareissa ja muissa huvilupakelpoisissa paikoissa, kuten Turun Kirjakahvilan tiloissa. Imamin keinutuoli, joka oli suosittu opiskelijakapakka Hämeenkadulla, muuntui Housersien käsissä ”Acid Aquariumiksi”, jonka lasiseinän takana velloi tanssijoiden lisäksi sinisten valojen ja stroboskooppien viipaloima hiilihappousva.³⁶

Oliko Turussa 1990-luvun alussa erityinen sosiaalinen tilaus elektroniselle tanssimusiikille ja maanalaiselle biletoiminnalle? ”Turussa ei ollut mitään kiinnostavia tapahtumia eikä paikkoja, joissa olisi kuullut sitä musiikkia, mitä me halusimme soittaa”, kertoi Vainio vuonna 1994.³⁷ ”Alkuvaiheessa tuntui siltä, että on vaan hienoa päästä kokeilemaan sellaista musalinjaa, josta itse tykkää”, muistelee puolestaan Routamaa. ”Nopeasti huomattiin, että porukka pitää touhusta, ja siinä mielessä varmaan tilaustakin oli. [–] Juhlien järjestämisessä laittomasti oli mukana, jollei nyt ideologiaa, niin kuitenkin jonkinlaista muutakin halua kuin vain bilettäminen. Ainakin näyttämisen halua itselle, mihin sitä oikein pystyy”, pohtii Routamaa, joka on sittemmin tunnettu muun muassa Linnankadun Dynamon ja Humalistonkadun Monkin vakio-DJ:nä.³⁸

Grönlundin mukaan luvattomuus ei ollut itseisarvo, mutta tanssin jatkaminen aamuun asti oli mahdollista vain omissa bileissä.³⁹ Hänen mukaansa ajan henki oli tuolloin omaehtoisempi ja vähemmän kaupallinen kuin myöhemmin. ”Kun esimerkiksi saimme voittoa bileistä, emme ikinä pistäneet rahoja omiin taskuihimme. Laitoimme kaiken rahastoon, josta hankimme kaikkea tarpeellista. Kyseessä oli murroskausi monessakin mielessä. Halusimme silloisen mammonanpalvonnan vastapainoksi omaa toimintaa, joka liittyisi teknoon ja silloiseen uuden musiikin kulttuuriin”, Grönlund kertoo.⁴⁰

Teknojuhlista klubikulttuurin murrokseen

Hyperdelic Housersin vuosina 1989–1995 järjestämät pitkälti yli sata⁴¹ laillista ja laitonta tapahtumaa olivat rohkaiseva malli turkulaisille bileorganisaatioille ja ruohonjuuritason DJ-toiminnalle, joka on jatkunut aktiivisena siitä lähtien. Lukuisat nuoret löysivät konemusiikin pariin 1990-luvun alun tanssijuhlien kautta.

Routamaan mukaan Housersin piirissä toimineet alkoivat jo varhain kaivata muitakin järjestäjiä, joita pian ilmaantuikin.⁴²

Mind Records -levykaupan ja -levymerkin myöhemmin perustanut Marko Laine alkoi käydä Housersin bileissä keväällä 1991. Hänen mukaansa juhlista liikkui tietoa kaveripiirissä, ja paljolti kädestä käteen levinneiden flaijerien varassa toiminut katumainonta oli tehokasta. Myös muutamat levykaupat, kuten Hansa-korttelin Swing Town, pitivät näkyvillä lehtisiä ja muuta tietoa tapahtumista. ”Muistan, että se oli jotenkin pysäyttävä ja mielettömän hieno kokemus aina, kun bileet alkoivat. Se, mitä housersit tekivät, oli ehdoton kivijalka koko tälle hommalle. Ilman sitä näitä muitakaan asioita ei olisi välttämättä tapahtunut. He toivat mielenkiintoista soundia Turkuun, ja muuten se olisi jäänyt tulematta”, Laine arvioi vuonna 2017.⁴³

Housersin rinnalla kaupungissa toimi vuosina 1990–1992 F-Clef -kollektiivi, joka keskittyi tekno- ja acid house -juhlien järjestämiseen Turussa ja sen lähiympäristössä. F-Clef -ryhmän muodostivat Timo Salonen, Samu Sundqvist ja Marko Laine. Ryhmän ensimmäiset suuret juhlat oli määrä pitää Turun ohikulkutien varrella sijainneessa autiotalossa jo elokuussa 1990. Ne kuitenkin päättyivät heti alkuunsa poliisin saavuttua paikalle kymmenien metrien ihmisjonon herätettyä virkavallan huomion. Vuonna 1991 F-Clef alkoi järjestää tapahtumia teollisuushalleissa. Aktiivisimmillaan ryhmä tanssitti teknokansaa noin kerran kuukaudessa, ja se pyrki erottautumaan muista valoshow’llaan ja vierailevilla DJ:llään.⁴⁴ Laineen mukaan F-Clef toimi pisimpään Itäharjulla erilaisissa varastorakennuksissa. Levyjä soittivat Laineen lisäksi Antti Viitanen ja Harri Hännikäinen, ja myös Hyperdelic Housersien DJ:t vierailivat juhlissa. Live-esiintyjistä mainittakoon Laineen lisäksi Mr. Kirk ja Mono Junk. ”Paljon oli ääntä ja porukkaa, joskus kävijöitä oli useita satojakin, Laine muistelee. ”Virkavalta keskeytti bileitä. Luulen, että jostain ylemmältä taholta oli tullut käsky, että nämä hommat loppuvat”, hän lisää. Viimeiset yöjuhlat F-Clef järjesti Kalevantiellä sijainneessa kaksikerroksisessa varastohallissa lokakuussa 1992.⁴⁵

Mutta edes 1990-luvun alkupuolella kaupungin konerytmit eivät olleet yksinomaan ruohonjuuritason vastuulla. Tärkeimpiä elektronista tanssimusiikkia tuolloin soittaneista ammatti-DJ:den pyörittämistä klubeista olivat Hotelli Marina Palacen Submarina-yökerhossa toimineet Club Beat Incognito ja Factory Club. Teknon ja muun elektronisen musiikin suosion nousujohteisuudesta kertoi myös Maalaistentaloon, entisen elokuvateatteri Ritzin täysremontoituihin tiloihin avattu Time Out -yökerho, joka toi kaupunkiin myös tähtiesiintyjä, kuten The Prodigyn marraskuussa 1994. Salissa loistivat värilaserit, ja katseen vangitsi kattoon ripustettu Dassault Mirage -hävittäjälentokoneen runko. Myöhemmin 1990-luvulla toiminta jatkui samoissa tiloissa nimellä Feenix.

Turussa ja muuallakin Suomessa luvattomien varastohallijuhlien järjestäminen tuli 1990-luvun puolivälin jälkeen vaikeaksi paitsi virkavallan vuoksi, myös sopivien tilojen alkaessa kadota kaupunkikuvasta. Uusi tanssikulttuuri nousi samanaikaisesti esiin tavallisissa klubeissa, yökerhoissa ja diskoissa, osittain myös

uusien konemusiikkityylien, kuten erilaisten housen alalajien, junglen, drum'n'bassin ja etenkin trancen ja sen eri alalajien (goatrance, anthem, psykedeelinen trance) myötä. Konemusiikki-illoista ja -klubeista tuli myös kaupunkifestivaalien, kuten DBTL:n ja Taiteiden yö-tyyppisten tapahtumien oheisohjelmaa. 1990-luvun puolivälin Turussa tekno, house ja trance eri tyyleineen olivat jo klubi- ja bilekulttuurin valtavirtaa.⁴⁶

1990-luvun jälkipuoli ja 2000-luvun alku mullistivat klubikulttuurin Turussa, sillä rock-, disko-, iskelmä-, tanssi- tai urheiluimagonsa varaan nojanneet baarit ja viihderavintolat kuihtuivat ja tilalle tulivat joustavammat klubi-konseptit, mikä oli Euroopassa laajempikin ilmiö. Eri tyylejä edustaneet organisaattorit alkoivat toimia samoissa tiloissa houkutellen eri iltoina erilaisia yleisöjä. Aihetta tutkineen Mäkipään mukaan klubikulttuurin kehityksellä oli suuri vaikutus myös Turun konemusiikkikulttuuriin. Vaikka periaatteessa konemusiikkiklubit pysyivät kaikille avoimina, ne suunniteltiin ja markkinoitiin tietyille yleisölle, jolloin klubit alkoivat muodostua sosiaalisesti rajatuiksi tapahtumiksi. Klubit saattoivat olla joko säännöllisiä, vuosikautia samoissa tiloissa järjestettyjä tai sitten ne olivat epäsäännöllisiä ja lyhytaikaisia. Jotkut ovat myös vaihtaneet paikkaa vanhan yökerhon tai pubin lopetettua toimintansa.⁴⁷

On mielenkiintoista, että klubitoiminta alkoi osittain muistuttaa underground-toimijoiden nopealiikkeisiä konsepteja. Tämän selittää se, että osa itseään vaihtoehtoisina toimijoina pitäneistä ryhmistä ja DJ:stä alkoi pyörittää levyjä klubeilla. Samoissa tiloissa järjestettiin iltoja underground-kollektiivien rajatulle yleisölle, muodikkaita trance-juhlia bilenuorille ja konemusiikkitapahtumien iltaklubeja nimekkäine vieraineen. Mäkipään mukaan vuosituhannen vaihteen murros klubikulttuurissa kuvaakin sitä, miten tärkeäksi osaksi elektroninen tanssimusiikki oli muodostunut Turun imagolle ja kaupungin ravintolakulttuurille.⁴⁸

Cool Cappuccino -ryhmä on ollut yksi Turun pitkäikäisimmistä DJ-kollektiiveista. Housea, drum'n' basea ja muita hieman pyöreämpiä rytmejä vuodesta 1995 lähtien soittaneet DJ:t Rippe ja Kaitsu (Risto Isotalo ja Caj-Erik Rücker) aloittivat pyörittämällä Krakova-klubia. 1990-luvun jälkipuolella Cool Cappuccino -nimellä paremmin tunnettu kaksikko järjesti säännöllisiä tanssi-iltoja mm. Imamin keinutuolissa, Zermattissa ja Kultainen kulaus -baarissa. Sittemmin kollektiivi tuli turkulaisille tutuksi mm. Blankon, Pikku-Torren, jokilaiva Donnan ja Dynamon vakiotanssittajina.⁴⁹ Royal-klubi puolestaan toimi 2000-luvun alkupuolella, ja sen ohjelmistoon kuuluivat house-, latino-, elektro-, funk- ja jazz-rytmit. Marko Laineen ja Petri Kalskeen pyörittämän Royalin ideana oli tarjota vaihtoehto tuolloin suosituille trancelle. Royal-klubi toimi muun muassa Basementissa, Ravintola Blankossa, Aulassa, Café Wäinössä ja jokilaiva Donnalla.⁵⁰

Sähköä ja vähäpuheisia minimalistejä

Turun konemusiikkikulttuurin tunnetuimpiin ilmiöihin kuuluu Hyperdelic Housers-ryhmän liepeillä syntynyt Sähkö Recordings. Kuvataiteilijana myöhemmin tunnetuksi tulleen ja palkitun⁵¹ Tommi Grönlundin mukaan levymerkki oli tarkoitettu alunperin vain Mika Vainion kahden ensimmäisen Ø-pseudonyymillä tehdyn

soolo-EP:n *Röntgen* (1993) ja *Kvantti* (1993) julkaisemista varten. Levyjen saama huomio maailmalla ratkaisi sen, että Sähkön toiminta vakiintui pian levy-yhtiöksi, joka keskittyi kokeilevan elektronisen musiikin julkaisuun. Grönlundin mukaan Turun kaupunki tuki Vainion ensimmäistä soolojulkaisua 2000 markalla, joten täysin huomiotta elektronisen musiikin nousu ei kaupungin päättäjien keskuudessa tuolloin jäänyt.⁵²

Aluksi vain muutamien satojen kappaleiden painoksina julkaistujen levyjen leviäminen maailmalle alkoi hyvin valituista jakelijoista ja kaupoista Saksassa ja Britanniassa. Saksan-matkoillaan, etenkin berliiniläisellä Ufo-klubilla ja Hardwax-levyliikkeessä, Grönlund solmi suhteita, jotka poikivat myyntiä ja vaihtosopimuksia myös Yhdysvaltoihin. Lisäksi tärkeitä markkinointia Sähkölle tekivät myös turkulaiset levykauppiat Jori Kuusinen ja Marko Laine.⁵³

”Loin jo 1980-luvulla paljon suhteita eri puolille Eurooppaa. Erityisesti kävin Berliinissä, missä Sähkölle levyttänyt Jimi Tenor asui. Jimin alakerrassa oli levykauppa, jossa kävi kaiken maailman tiskijukkaa ympäri maailman. Sitä kautta saimme levymme alusta asti ikään kuin automaattisesti eri puolille maailmaa.”⁵⁴

Kulttimaine kasvoi siksikin, että julkaisuja oli vaikea saada. Sähkön talous pyöri kädestä suuhun -periaatteella; edellisen levyn tuotot mahdollistivat seuraavan julkaisun. Ostava yleisö koostui paitsi kokeellisen musiikin ystävistä, myös elektronisen tanssimusiikin harrastajista.⁵⁵ Grönlund pakatoi julkaisunsa osin käsintehtyihin ja grafiikaltaan vähäeleisiin kansiin. Sähkön julkaisuille muodostui kuvataiteen konstruktivismista ja futurismista sekä minimalismista vaikutteita ottanut graafinen muotokieli, värimaailma ja tyyli. Monet julkaisuista ovatkin kuin musiikin, ääni-, kuva- ja tilataiteen risteytyksiä.⁵⁶ Sähkö muutti Grönlundin mukana Turusta Helsinkiin vuonna 1993, mutta levymerkin siteet Turkuun pysyivät pitkään tiiviinä. Lähes kaikki Sähkön alkuaikojen artistit, kuten Mika Vainio (Ø, Philus), Klas Lindblad (Sasse, Freestyle Man) ja Sami Salo (Hertsi) sekä Vainion, Ilpo Väisäsen ja Sami Salon Panasonic (vuodesta 1998 lähtien Pan Sonic) ja Jaakko Salovaaran ja Mika Vainion Orchestra Guacamole, olivat turkulaislähtöisiä. Sähkön ulkomaisetkin artistit löytyivät yleensä Grönlundin ja muusikoiden ystäväpiireistä.

Jimi Tenoriin (Lassi Lehto) Grönlund ja muut Hyperdelic Housers -ydinryhmän jäsenet tutustuivat jo 1980- ja 1990-lukujen taitteessa. Omia polkujaan muun muassa The Shamans-yhtyeensä kanssa kulkeneen Tenorin yhteistyö Sähkön kanssa oli Grönlundin mukaan luontevaa, koska hän oli ”hyvin samanhenkinen hahmo”. Tenorin New Yorkin-vuosinaan 1990-luvun alussa tekemät demonauhoitukset jalostuivat Sähkön julkaisemaksi *Sähkömies*-albumiksi vuonna 1994. Brittiläisen Warp-yhtiön lisensoima ’Take Me, Baby’ -single *Sähkömies*-albumilta myi Grönlundin mukaan yli 100 000 kappaletta, tuli vuonna 1995 Berliinin Love Parade-tanssijuhlan hitiksi ja avasi Tenorin tien maailmalle ja brittiläisen Warp-yhtiön artistiksi.⁵⁷ Sähkö on julkaissut toistaiseksi neljä Jimi Tenorin albumia.

Tenorin ohella kansainvälisesti tunnetuimmiksi Sähkön artistiksi nousi 1990-luvun puolivälissä Mika Vainio soolotuotantoinen. Corporate 09 -julkaisujen jälkeen Vainio oli jatkanut musiikin tekemistä TR-808-

rumpukoneeseen ja muutamaan analogiseen syntetisoijaan perustuvalla soundillaan ja tuotti vuosina 1993–1998 eri taiteilijanimillä joukon EP:itä ja albumeita. Vainion musiikki on usein hyvin sisäänpäin kääntynyttä, mietiskelevää ja henkilökohtaista; usein hiljaisuudella on yhtä suuri rooli kuin äänillä. Vainio julkaisi vuosina 1993–2017 Sähkö Recordingsin kanssa Ø-nimellä seitsemän albumia, yhden kokoelma-albumin ja seitsemän EP:tä. Lisäksi Sähkö julkaisi Vainion Philus-nimellä tekemän albumin ja kaksi EP:tä sekä Tekonivel-nimellä tehdyn EP:n.⁵⁸ Vainion soolotuotantoa ja yhteisjulkaisuja muiden artistien kanssa ovat julkaisseet vuosien varrella lukuisat levymerkit, tunnetuimpina brittiläinen Touch, itävaltalainen Editions Mego ja saksalainen Raster-Noton.

Pan Sonic syntyi, kun 1980-luvun lopulla tutustuneet Vainio ja Väisänen ryhtyivät yhteistyöhön. Vuosina 1993–1996 yhtyeen kolmantena jäsenenä oli nuorempaa ikäpolvea edustanut Sami Salo. Pan Sonicia avusti Jari Lehtinen, joka rakensi ryhmälle ainutkertaisia analogisia syntetisoijia niin puisiin työkalupakkeihin ja sikarilaatikoihin kuin mekaanisten kirjoituskoneiden kuoriin. Pan Sonic toimi vuosina 1993–2009, ja yhtyeestä muodostui suomalaisen modernin minimalismin arkkityyppi. Yhtyeen musiikille olivat leimallista äärimmäisen korkeisiin ja mataliin taajuuksiin, pelkistettyihin äänenväreihin ja resonansseihin sekä harmonian ja disharmonian yllätykselliseen vaihteluun perustuvat kappaleet. Yhtyeen esiintymiset olivat joskus vielä levytyksiäkin haastavampia ja onnistuivat karkottamaan kuulijoita kirskuvilla äänipurskeillaan. Joissakin tilaisuuksissa vähäeleinen ja hiljainen esitys taas saattoi hukkua yleisön omiin ääniin.⁵⁹

Kansainvälinen huomio tuotti nopeasti paitsi lisää julkisuutta ja keikkoja, myös yhteydenottoja tunnetuilta artisteilta ja taiteilijoilta. Vuonna 1995 The KLF-yhtyeen Jimmy Cauty ja Bill Drummond tarjosivat yhtyeelle käyttöön panssariautonsa, josta yhtye toittotti musiikkiaan 40 kilowatin vahvistinjärjestelmästä ajaen pitkin Lontoon Brick Lanea. Islantilainen poptähti Björk tilasi Vainiolta uudelleenmiksauksen omasta 'Headphones'-kappaleestaan kesällä 1997 ja haastatteli häntä BBC:lle juontamaansa *Modern Minimalists* -televisiodokumenttiin. Vuodesta 1997 lähtien sekä Vainio, Tenor että Grönlund asuivat Barcelonassa, ja vuonna 2000 myös Väisänen muutti kaupunkiin, josta tuli muutamaksi vuodeksi turkulaisen konemusiikkikulttuurin kolonia.⁶⁰

Tahtomattaankin Sähkön ja sen artistien yhdeksi rooliksi muodostui mediassa suomalaisen mentaliteetin edustaminen sekä Euroopan Unioniin integroituvan Suomen imagon rakentaminen. Media havahtui nopeasti, kun etenkin brittilehdistössä (esim. *The Independent*, *Guardian*, *Wire*) sekä trendi- ja muotilehdissä (esim. *Face*) alkoi ilmestyä haastatteluja, kuvareportaaseja ja muita artikkeleita Turun hiljaisista, mutta kovaa soittavista miehistä. Esimerkiksi *The New Musical Express* julkaisi vuonna 1995 pitkän Pan Sonic -haastattelun, jossa hehkutettiin Suomen arktista eksotiikkaa, poroja ja pakkasta. Minna Joenniemi tiivistä osuvasti mediakohua *Aamulehden* artikkelissaan marraskuussa 1996:

”Huhu saunan eteisessä tehdystä oudosta teknomusiikista leviää ulkomailla kuin häikä. Vauhdilla maineeseen. Panasonicin miehet ovat liikkeessä. Turkulainen teknoryhmä Panasonic ja sen levy-yhtiö Sähkö ovat saavuttaneet kulttimaineen. Sähkö-faneiksi tunnustautuvat Björk ja KLF-yhtyeestä muodostunut K-Foundation, joka viimeksi keräsi huomiota polttamalla poroksi miljoona puntia.”⁶¹ ”Saunan eteinen” viittasi Nummenmäellä sijainneeseen Turun Hopea -liikkeen pihapiirin ulkorakennukseen, jossa Pan Sonicilla oli studio 1990-luvun puolivälissä. Yhtye kutsuttiin soittamaan niin japanilaisten muotitalojen esityksiin kuin kokeellisen musiikin festivaaleille. Lisäksi yhtyeellä oli ääni-installaatioita gallerioissa; esimerkiksi vuonna 1997 Walker Art Galleryssa Minneapolisissa ja vuonna 1998 Pompidou-keskuksessa Pariisissa. Julkaisuja ja esiintymisiä Pan Sonic teki lukuisten tunnettujen muusikoiden ja yhtyeiden, kuten The Swansin, F.M. Einheitin (Einstürzende Neubauten), Bruce Gilbertin (Wire), Alan Vegan (Suicide) ja Erkki Kurenniemen kanssa.⁶² Vainio ja Väisänen eivät halunneet leimautua pelkästään taideväen house-bändiksi, vaan he soittivat myös konemusiikki- ja rock-festivaaleilla, silloin tällöin myös Turussa.

”Me ei koskaan ajatella, millaista yleisöä me halutaan saavuttaa. Me vain jatketaan sinne, minne me ollaan menossa. Enkä oikeastaan halua, että meistä tulee täysin ‘taidebändi’ ”, totesi Väisänen vuonna 1999 *Wire* -lehden haastattelussa. ”Se olisikin tylsää”, lisäsi Vainio ja jatkoi: ”Kun soitetaan klubeissa normaalille yleisölle, niin mun mielestäni se on todellista.”⁶³ Toisaalta yhtyeen musiikki koettiin joskus vieraaksi jopa teknojuhlissa. ”Suurin osa rave-yleisöstä ei ole pitänyt lainkaan musiikistamme. Se on kiusallista”, tunnusti Vainio vuonna 1996.⁶⁴

Vuonna 2003 Vainio muutti Berliiniin, ja samoin teki Väisänen vuonna 2007. Pan Sonic ilmoitti lopettavansa vuonna 2009, mutta julkaisuja on ilmestynyt myöhemminkin. Vuonna 2015 duo palasi hetkeksi yhteen tuottaakseen musiikin Mika Taanilan ohjamaan dokumenttielokuvaan *Atomin paluu* (2016). Vuoteen 2017 mennessä yhtyeeltä on julkaistu 12 studioalbumia, kahdeksan konserttitaltointia, kahdeksan EP:tä sekä kokoelma-albumi ja dokumenttielokuvan musiikkiraita. Suurin osa yhtyeen julkaisuista on tullut ulos brittiläisen Mute Recordsin Blast First ja Blast First Petite -levymerkkien kautta.

Värikkäimpien vuosien jälkeen myös Grönlund ja Tenor palasivat Suomeen, ja Sähkö Recordings on jatkanut toimintaansa, vaikka 2000-luvun alussa se oli jo lopettamisen partaalla. Vuonna 2001 Sähkö-levyjen saksalainen pääjakelija meni konkurssiin ja lukuisista edellisten vuosien julkaisujen myynneistä saadut tuotot jäivät saamatta. Tuolloin toiminnan lopettaminen oli Grönlundin mukaan lähellä.⁶⁵ Julkaisutahti on pysynyt 2000- ja 2010-luvuilla verkkaisena, mutta levymerkin mainetta maailmalla se ei ole heikentänyt. Vuonna 2017 Sähköllä on takanaan yli 120 julkaisua, 24 vuoden ajalta, neljällä eri alamerkillä. ”En enää usko niin paljon musiikin julkaisuun kuin aikaisemmin. Se johtuu maailman muutoksesta. Poimin vain entistäkin tarkemmin henkilökohtaisesti koskettavat projektit. Minusta se on ainoa tie eteenpäin”, Grönlund totesi vuonna 2014.⁶⁶

Trance-villityksen millennium

Vuosituhanen vaihde ja muutamat vuodet sen jälkeen olivat mittavien trance- ja hard house-tapahtumien kulta-aikaa Suomessa. Tanssijuhlat paisuivat 1990-luvun lopulla satojen ja tuhansien juhlijoiden bileiksi, jotka olivat ammattimaisesti organisoituja ja hyvin markkinoituja. Ne olivat usein yritysten sponsoroimia ja keskittyivät suurimpiin kaupunkeihin. Kukin alan toimija järjesti muutaman suuren tapahtuman vuosittain. Pääasiallisena kohderyhmänä olivat konemusiikkikulttuurin nuoret tulokkaat, 18–20-vuotiaat tyyllitietoiset urbaanit bailaajat. Trance-villityksen nousu vuosituhanen vaihteessa oli ensimmäisiä ilmiöitä, joka jakoi konemusiikkiharrastajien mielipiteet jyrkästi ja josta seurasi myös Turun konemusiikkikentän jakautuminen, mikä on jossain määrin ollut näkyvissä 2000- ja 2010-luvuillakin.

Trance-musiikista tuli 1990-luvun lopulla suosituin tanssittavan konemusiikin laji ympäri maailmaa. Tyyli syntyi Saksassa massiivisten tanssitapahtumien, kuten Berliinin Love Paraden, vanavedessä sekä Intian Goan tanssijuhlien ympärillä 1990-luvun alussa, mutta siitä tuli konemusiikin valtavirtaa muutamien, pääasiassa saksalaisten ja hollantilaisten DJ:den, kuten Sven Väthin, Paul van Dykin, Tiëston ja Armin van Buurenin, tuotannon kautta. Trance-DJ ei ollut enää anonyymi levynpyörittäjä, vaan tapahtuman tähti. Trancelle on ominaista nopea 4/4 -rytmi ja vahvasti tunnelmaa kohottava melodisuus, joka on tunnistettavimmillaan lyhyissä fraaseissa ja jännitettä rakentavissa sointukierroissa. Kappaleissa suositaan euforisia, tanssia kiihdyttäviä crescendoja ja toisaalta nostatuksen jyrkästi pysäyttäviä pudotuksia. Myös naisvokaalit ja akustiset instrumentit kuuluvat mukaan eräisiin trancen alalajeihin. Euroopassa ja Aasiassa trance-juhlat ovat vetäneet täyteen jopa kymmenien tuhansien ihmisten areena- ja ulkoilmatapahtumia. Tyylin alalajeja ovat eurotrance, goatrance, hard trance ja psykedeelinen trance. Trance on nostanut pinnalle DJ-tähtiä, joiden joukosta on noussut myös miljoonia levyjä myyneitä artisteja ja palkittuja tuottajia. Suomen menestyksekkäimpiä trance-DJ:tä ja artisteja ovat olleet Ville Virtanen alias Darude, Paavo Siljamäki, Miika Kuisma ja Tapio Hakanen alias Orkidea.⁶⁷

Myös Turussa trance-tapahtumat olivat suuria. Parhaimmillaan useita satoja juhlijoita houkutelleet klubitapahtumat ovat värikkäitä ja kovaäänisiä juhliä värivaloineen, lasereineen, esitanssijoineen ja tähti-DJ:neen. Järjestäjien mukaan tavoitteena oli tuottaa yleisölle kokonaisvaltainen esteettinen elämys, jossa musiikki, tila, sisustus ja valot yhdessä loivat normaalista klubi-illasta poikkeavan kokemuksen. Suuressa roolissa trance-juhlissa olivat myös juhlijoiden oma pukeutuminen ja ulkonäkö.⁶⁸

Turussa trance-juhliä on järjestänyt vuodesta 1998 alkaen Millennium-organisaatio mm. Caribiassa, Börsin Night Clubissa, Kinossa ja Kårenilla. Toiminta on jatkunut pienimuotoisempaan 2000-luvun puolivälin jälkeen. Club Fantasy -organisaatio tanssitti nuorisoa mm. Kinossa muutaman vuoden ajan. Deep house ja hard house -tapahtumia järjesti Turussa puolestaan House Nation -organisaatio, jonka juhliä tähdittivät

paitsi pääkaupunkiseudun tunnetut DJ:t, kuten Eliot Ness, Angel, Orkidea ja Proteus, myös paikalliset DJ:t Marko Laine, Rasmus Hedlund, Newhouse (Jussi Uusitalo), Sasse (Klas Lindblad) ja JS16 (Jaakko Salovaara). Kårenilla järjestetyissä tapahtumissa vieraili ulkomaisia DJ:tä ja niissä soi myös elävää musiikkia. Muita 2000-luvun jälkipuolella ja 2010-luvulla Turussa toimineita trance-klubeja ovat olleet DJ Jussi Soron vetämä Choon! (Klubi), Pinky (Barbie, Giggling Marlin) ja brittiläisen Liquid Crystal Sounds-kollektiivin tapahtumat.⁶⁹

Mäkipään mukaan monille underground-toimintaa, musiikillista puhtasoppisuutta ja ”autenttista” klubikulttuuria arvostaville trance-juhlat edustavat vierasta, jopa halveksittavaa ja huonolla tavalla konemusiikkia leimaavaa ilmiötä. Trance-bileet ovat useita turkulaisia DJ:tä haastatelleen Mäkipään mukaan olleet Turun konemusiikkikulttuurin Toinen, joka edustaa ”huonoa makua”, ”halpaa massakulttuuria” ja ”kaupallisuutta”. Myös tapahtumien suuruus ja taloudelliset päämäärät on nähty todisteena huonosta mausta. Lisäksi trance-kulttuurin on nähty uhkaavan koko konemusiikkikulttuuria, koska massatapahtumien, hedonistisen bailauksen ja tähti-DJ:den uskotaan antavan väärän kuvan laajasta kentästä ja laskevan musiikin arvostusta. Oma paheksunnan aiheensa on ollut trance-juhliin ainakin mielikuvissa ja mediassa vahvasti liitetty vahvojen huumeiden, kuten psykedeelisten (LSD) ja piristävien (amfetamiinijohdannaiset) aineiden käyttö.⁷⁰

Toisaalta trance- ja deep house -juhlat on myös nähty matalan kynnyksen porttina muuhun elektroniseen musiikkikulttuuriin. Mäkipään havaintojen mukaan trance on ollut 2000-luvulla eniten tunteita herättävä konemusiikin osa-alue. Konemusiikin ”portinvartijat” ja ”eliitti” eli arvostetut underground-aktivistit, DJ:t ja muusikot ja ”autenttisen” klubikulttuurin puolestapuhujat laskivat Mäkipään mukaan trancen 2000-luvun lopulla yleensä jo osaksi konemusiikkikulttuuria, vaikka huonon maun leima ei olekaan hävinnyt.⁷¹

”Turku on aina ollut sellainen, että trancea ja kaupallisempia konemusatrendejä ei teknon harrastaja saanut lähestyäkään. Koettiin, että se oli aivan eri porukkaa, niin kuin myös oli. Jonkin verran trancea hyllyssäkin oli järkevää pitää, koska sitä meni kaupaksi. Hyvin vähän sitä Turkuun myytiin, se oli enemmän helsinkiläisten juttu, ja muualla Suomessa”, kertoo Mind Records -levykauppa tuolloin pyörittänyt Marko Laine.⁷²

Myös Turussa on nähtävissä, että klubikulttuurilla on ollut erilaisia merkityksiä eri yleisöille ja toimijoille. Vannoutuneiden harrastajien perustama, ilman huvilupia toimiva teknoklubi ilmentää tekijöidensä mielestä vastakulttuurillista voimaa ja rakentaa omaehtoisuuteen perustuvaa identiteettiä. Sen sijaan euroteknoa, trancea tai tanssipoppia soittavat valtavirtaklubit ovat enemmän sosiaalisen kohtaamisen ja monimediaalisen nautinnon areena, jossa tärkeässä roolissa ovat ääniympäristö kokonaisuutena, valaistus ja sisustus sekä muu visuaalisuus, nautintoaineet ja huomiota hakeva DJ.⁷³

Tanssihittejä työvoittoa ja sattuman satona

Turun konservatoriossa opiskellut ja vuoden verran Turun kaupunginorkesterissa selloa soittanut Jaakko Salovaara oli jo 1990-luvun jälkipuolella suomalaisen tanssipop-tuottajien kärkinimiä. Sitä ennen hän oli kokeillut siipiään niin artistina Niko Toiskallion kanssa Kevyt Jee -duossa kuin yhden albumin vuonna 1997 julkaiseen Soup De Loop -ryhmän tuottajana. Myös Sähkö-yhtiön alamerkeille hän teki julkaisuja eri pseudonyymeillä. Lisäksi Salovaara tuli tunnetuksi monen kotimaisen pop-artistin tuottajana ja remiksaajana. Salovaaran JS16-nimellä vuonna 1997 julkaistut hardhouse -singlet 'Stomp to My Beat' ja 'Stomping System' sekä sitä seurannut albumi *Stomping System* (1998) olivat läpimurto vasta parikymppiselle tuottajalle ja herättivät vastakaikua myös ulkomailla. 'Stomping System' -single nousi Britannian klubimusiikkilistalla vuonna 1998 parhaimmillaan sijalle kuusi.⁷⁴

Salovaaran yhteistyö Turussa 1990-luvulla tietoliikennetekniikkaa opiskelleen Ville Virtasen alias Daruden ja helsinkiläis-turkulaisen Bomfunk MC's -yhtyeen kanssa johti Suomessa ennennäkemättömään kansainväliseen menestykseen. Virtanen oli tehnyt trance ja hardhouse -kappaleita 1990-luvun puolivälistä alkaen ja lähettänyt vuosina 1997–1998 useita demoäänitteitä musiikkituottajille. Hänen kolmas Salovaaralle antamansa demoäänite vakuutti lopulta tuottajan. Daruden 'Sandstorm' muodostui vuosituhannen vaihtuessa maailmanlaajuiseksi hitiksi ja nousi sekä single- että klubilistojen kärkeen monessa maassa. Britanniassa kappale kiilasi singlelistan kolmanneksi ja kymmenen myydyimmän joukkoon 11 maassa. Se oli myös vuoden 2000 eniten myyty 12-tuumainen vinyylipainainen julkaisu maailmassa. Kappaleeseen tehty video täydensi menestyksen, ja *Before the Storm* -albumilta (2001) julkaistut kaksi muuta singleä, 'Feel the Beat' ja 'Out of Control', myivät poikkeuksellisen hyvin nekin. Esikoisalbumin 800 000 kappaleen maailmanlaajuinen myynti ja singlemenestys toivat Darudelle peräti kolme Emma-palkintoa Suomessa vuonna 2000.⁷⁵

Menestys tuli Darudelle yllätyksenä. "Sandstorm muutti mun elämäni tommoset 100 prosenttia tai 180 astetta. [-] Yhtäkkiä siis tällasesta tavallisesta jannusta, joka vähän teki duunia ja opiskeli... niin must tulikin esiintyvä taiteilija, artisti. En ollut koskaan sellaisesta suoranaisesti haaveillut." [-] Meillä ei ollut oikeastaan mitään plääniä, vaan kaikki lähti liikkeelle enemmän siitä kysynnästä. Se on vähän sellaista sattuman kauppaa", kertoi Darude vuonna 2007.⁷⁶ "Kahdessa kuukaudessa musta tuli esiintyvä artisti melkein nollista. Siitä seurasi parinkymmenen haastattelun promopäiviä ja suoria lähetyksiä esimerkiksi BBC:n aamu-tv:ssä."⁷⁷

Vuosituhannen vaihteen menestys avasi Virtaselle näihin päiviin asti jatkuneen DJ-artistin ja remix-tuottajan uran. 'Sandstormista' on tullut kestohitti, jota soitetaan urheilukilpailuissa, kapakoissa ja *Angry Birds*-mobiilipelin tunnusmusiikkina. Vuoteen 2017 mennessä Daruden omia julkaisuja, joihin kuuluu neljä albumia ja 16 singleä, on myyty yli viisi miljoonaa kappaletta. Menestys on vienyt Daruden esiintymään yli 60 maahan, jopa 80 000 ihmisen yleisölle. Omien sanojensa mukaan hänelle tarjotaan paljon enemmänkin keikkoja kuin ne 40, jotka hän vuosittain tekee. Yhdysvaltain-vuosien jälkeen Salon seudulle perheensä

kanssa asettunut Darude uskoo, että hänen kappaleidensa menestys veti aikanaan monia ihmisiä elektronisen musiikin pariin, vaikka mikään tienraivaaja hän ei koekaan olleensa.⁷⁸ Radio YleX:n kuuntelijääänestyksessä 'Sandstorm' valittiin joulukuussa 2016 kaikkien aikojen suomalaiseksi konemusiikkikappaleeksi.⁷⁹

Vuosituhanen vaihteen toinen suomalainen yllättäjä oli urbaanin katutanssin uuteen kukoistukseen nostaneen elektroaallon harjalle uinut Bomfunk MC's -yhtye. Yhtyeeseen kuuluivat alunperin helsinkiläinen räppäri B.O.W. (Raymond Ebanks), turkulainen DJ Gismo (Ismo Lappalainen) sekä helsinkiläinen rytmiryhmä Ville Mäkinen (basso) ja Ari Toikka (rummut). Bomfunk MC'sin musiikki oli sekoitus elektroa, drum'n'bass, rappia ja funkia. Yhtyeen suurin menestys oli lokakuussa 1999 julkaistu single 'Freestyler', jonka sävellyksestä ja tuotannosta vastasi niin ikään Jaakko Salovaara. 'Freestyler' nousi 13 maan singlelistojen kärkeen ja oli Euroopassa myydyin single syksyllä 1999; sitä ostettiin yksin Britanniassa yli 600 000 kappaletta. Kappaleeseen tehty video täydensi menestyksen. 'Freestyler'-singleä ostettiin seuraavana vuonna peräti 2,2 miljoonaa kappaletta, ja se oli Euroopassa vuoden 2000 myydyin singlejulkaisu. Jo vuonna 1999 yhtyeen aiemmat singlet 'Uprockin' Beats' ja 'B-Boys & Fly Girls' olivat herättäneet kansainvälisten levy-yhtiöiden huomion ja bändin nousu Sony-yhtiön ykkösartistien joukkoon takasi tukevan selkänojan. Yhtyeen debyyttialbumi *In Stereo* (2000) menestyi maailmalla vielä erittäin hyvin, mutta yhtye ei pystynyt toistamaan menestystä seuraavilla albumeillaan ja singleillään.⁸⁰

Salovaaran mukaan 2000-luvun taitteen menestys tuli ainakin hänelle itselleen pitkäjänteisen työn seurauksena ja sen historiallisuus Suomen mittakaavassa tuntui hänestä jo silloin merkittävältä. Salovaaran tavoitteena oli alusta alkaen tuottaa yhtä ammattimaista hittimusiikkia kuin mitä kansainväliset musiikkikanavat näyttivät. "Kun mä nuorena tein musiikkia, niin mä katselin Music TV:tä ja mä aina vertasin ja mietin, et voi vitsi, kun joku päivä onnistuis sillai, et sais kappaleit tonne", Salovaara muisteli vuonna 2009. Ammattilaistason tekniikan saatavuuden parantuminen ja tietokoneen vakiintuminen studion yleiskoneeksi avasi tien kansainvälisiin soundeihin 1990-luvun puolivälissä myös nuorille tuottajille. "Mullakin meni aika pitkä aika et mä sain niitä laitteita kasaan. Ja sithän mä harjoittelin noin kymmenen vuotta, ennen kuin tää juttu tapahtui." Salovaara ei kiistä sattuman ja sopivan ajankohdan merkitystä, mutta korostaa, että kansainväliseen menestykseen tarvitaan kansainvälisen tason tuotanto sekä oma tyyli ja soundi, jotka olivat hänen mukaansa olennaisia sekä Daruden että Bomfunk MC'sin hiteissä. 'Sandstormin' soundista tuli hetkeksi suunnannäyttävä trance-musiikissa. Siltikään Sandstorm ei ollut alunperin Salovaaralle ilmiselvä hitti. Myös drum'n'bass -rytmin tahtiin potkivan 'Freestylerin' singlejulkaisu ihmetytti häntä aluksi, koska se poikkesi paljon bändin tasatahtisista tanssibiiseistä.⁸¹

Salovaara on myöntänyt, että menestyksen nostattamat odotukset olivat suuret 2000-luvun alkupuolella. "Tuli ihan kauheat paineet ja se oli aika piinaavaa. [-] Jossain vaiheessa se vei tietenkin fiilikset vähän alas. [-] Jos on pakko onnistua, niin sitä alkaa puristaa mailaa ja luovuus kärsii. [-] Nääh kappaleet, jotka on

menestyneet, on tehty semmoisessa suuressa hurmiotilassa, jossa on ollut kauhea näyttämisen halu ja into.” Salovaaran mukaan paineet johtivat hittikaavojen toistamiseen, mikä heikensi omaa luovuutta.⁸² Helsingiläistynyt Salovaara on jatkanut tuottajan uraa 2000- ja 2010-luvuilla omassa yhtiössään ja tehnyt remiksejä monille suomalaisille ja ulkomaisille artisteille, kuten Britney Spearsille, sekä esiintynyt JS16-nimellä DJ:nä ja artistina. Lisäksi hän on työskennellyt tanssipop-tuottajana ja säveltäjänä Dallas Superstars- ja Hi-Tech -yhtyeissä sekä muiden artistien, kuten Kendin tuottajana.⁸³

Underground-imago vahvistuu jälleen

Elektronisen tanssimusiikin valtavirtaistuminen sekä suomenkielisen hip hopin, elektron ja jopa reggaen ja dubin uudelleenkeksiminen veivät konemusiikkikulttuuria eteenpäin myös Turussa. Sähkö-artistien ja tanssipopmenestyjien ohella moni muukin konemuusikko sai vuosituhannen vaihteen molemmin puolin näkyvyyttä ja kuuluvuutta, yleensä paljon pienemmässä mittakaavassa. Kaupunkiin myös muutti tunnettuja tuottajia ja artisteja sekä pienten levymerkkien pyörittäjiä.

Alunperin Imatralta kotoisin oleva Kimmo Rapatti muutti Helsingistä Turkuun vuonna 1998. Siihen mennessä miehen DUM Records oli noussut Sähkön ohella tunnetuimmaksi suomalaiseksi teknolevymerkiksi. Rapatin projektit, joista Mono Junk on tunnetuin, olivat saaneet huomiota myös ulkomailla, mikä realisoitui julkaisuina ja keikkoina mm. Britanniassa ja Saksassa. ”Kun meillä oli Tommin kanssa nuo labelit, niin ei kovin moni muu silloin 1990-luvulla lähtenyt siihen. Olis ollut hauskaa, jos olisi muitakin ollut. Mut kyllä näilläkin kahdella labelilla saatiin ’Finnish Minimal Techno’ tunnetuksi maailmalla”, Rapatti muistelee. ”Turku tuli vaihtoehdoksi, kun tunsin Turusta Mr. Velcro Fastenerin pojat sekä Sassen ja Kuusisen Jorin. Lisäksi Marko Laine pyysi mut Mind Records -kauppaansa myyjäksi. Täällähän oli aktiivisempi underground-meininki, kun Helsingissä homma alkoi hyytyä sellaiseksi Ibiza- ja pintaliitomeiningiksi 1990-luvun lopulla”, Rapatti vertaa.⁸⁴

Eryteisesti elektro, joka pohjautui 1980-luvun alkupuolen New Yorkin mustien muusikoiden muun muassa Kraftwerkista inspiroituneisiin rytmeihin, koki uuden tulemisensa myös Turussa; kaupungissa oli useita artisteja, jotka ottivat ghettojen ja katujen rytmit käsittelyynsä. Kaupungissa syntyi vuosituhannen vaihteessa muiden muassa New York City Survivors, joka on Irwin Bergin (vokaalit) ja Kimmo Rapatin tummasävyinen ja industrial-vaikutteinen elektroprojekti. Yhtyeen keikkakokoonpanossa soittivat 2000-luvulla myös Manboy-yhtyeestä tunnettu Antti Majuri ja Sig-yhtyeen Erkki Makkonen.⁸⁵

Ovi kävi myös toiseen suuntaan. Turussa vuonna 1996 aloittanut Klas (Sasse) Lindbladin luotsaama Moodmusic-levymerkki, joka aukaisi tietä suomalaisena house-musiikin julkaisijana 1990-luvun lopulla, muutti perustajansa kera Saksaan vuonna 2003. Berliinissä toimiva Moodmusic on julkaissut vuoteen 2017 mennessä pitkälti yli kaksisataa eri elektronisen musiikin tyyliä edustavaa julkaisua. Tuottajan roolin

ohella Lindblad on jatkanut DJ:nä ja levyttävänä artistina muun muassa nimillä Sasse, Freestyle Man ja Morris Brown ja julkaissut eri levymerkeillä kymmenkunta albumia ja reilut sata vinyylisingleä ja EP:tä.

1990-luvun lopun ja vuosituhatosen vaihteen värikkäät vuodet saivat eräät underground-muusikot tuntemaan, että kehityksen lakipiste oli saavutettu ja että kaupallisen konemusiikin muuttuminen popin yhdeksi valtavirroista alkoi hallita liikaa käsityksiä konemusiikista Suomessa. Moni turkulaisista tekno-, house- ja elektroartisteista muuttikin jossain vaiheessa pysyvästi tai väliaikaisesti ulkomaille, etenkin Saksaan, jossa tärkeimmät keskuskeskukset olivat Berliini ja Frankfurt am Main. Syyt olivat yleensä taloudellisia; Keski-Euroopassa levyjen tuottaminen ja jakelu sekä keikkailu oli helpompaa, kun tuotanto oli lähellä markkinoita ja suurta yleisöä. Lisäksi keikkapalkkiot sekä levymyynnin katteet olivat suurempia kuin Suomessa.⁸⁶ Sähkö-artistien lisäksi lähtijöiden joukossa ovat eri vaiheissa olleet muiden muassa Jori Kuusinen, Klas Lindblad ja Tatu Metsätähti, jotka kaikki ovat jatkaneet niin sooloartisteina kuin tuottajina.

Maailmalla tunnetuin turkulainen elektroryhmä on ollut Tatu Metsätähden ja Tatu Peltosen duo Mr. Velcro Fastener, joka on toiminut jo reilut parikymmentä vuotta. Yhtyeen tyyliä on kuvattu perinnetietoiseksi, melodiseksi ja harmoniseksi elektrokksi, hieman Kraftwerkin, mutta myös amerikkalaisten 1980-luvun elektrotyyliä hengessä. Mr. Velcro Fastener on soittanut suurissa tanssijuhlissa niin Lontoossa kuin Miamissa, mutta viihtynyt omien sanojensa mukaan paremmin intiimeissä ja pienemmissä tapahtumissa. Yhtye teki Euroopassa kiertueita jo ennen vuosituhatosen vaihdetta ja keikkaili ahkerasti myös suomalaisilla festivaaleilla ja pienissä klubitapahtumissa.⁸⁷ Yhtye tuli tunnetuksi albumikokonaisuuksistaan, mikä ei formaattina ole enää pitkään aikaan ollut muodikasta singlevetoisessa tanssimusiikissa. Vuodesta 1998 alkaen yhtye on julkaissut neljä albumia ja 13 EP- ja singlejulkaisua sekä tehnyt joukon remiksejä muille artisteille. Vuonna 2006 Metsätähti totesi: ”Konemusa on aikalailla kärsinyt jakelijoiden ja levy-yhtiöiden DJ:tä palvovasta asenteesta. Siis [vinyylilevyt] myydään vain ja ainoastaan DJ:tä ajatellen, joka on tavallaan ymmärrettävää, mutta samalla varmistetaan, etteivät tavalliset musiikinkuluttajat osta vinyyliä.”⁸⁸

Metsätähti kertoo, että yhtyeen muutamia vuosia jatkunut hiljaiselo johtui osin siitä, että heidän tyyllillään ei ollut 2010-luvun alussa suurta kysyntää. ”Meillä ei ollut aikomustakaan tehdä sen bändin kanssa jotain muuta musaa, mihin se oli alun perin perustettu, joten pieni hengähdystauko oli paikallaan”, Metsätähti sanoo. Vuonna 2017 duo on valmistellut uutta musiikkia julkaistavaksi.⁸⁹ Turun konemusiikkikulttuuri ei 2000-luvun puolivälissä näyttänyt Metsätähden mielestä enää kovin elinvoimaiselta. ”Tuntuu kuin konemusa- ja klubiskene olisi jotenkin ollut hiipumaan päin koko ajan siitä, kun itse alkoi kiinnostua meiningistä, viimeiset 15 vuotta tai jotain. [–] Tietysti uutuudenviehätys teknoista on kaikkonut ja aika kultaa muistot, mutta enää ei Kirjakahvilassa ’kaukana’ keskustasta tanssita kynttilänvalossa Plastikmania...”⁹⁰

Metsätähti on ollut monella tapaa luomassa kaupunkiin uutta konemusiikkikulttuuria. Uusi aluevaltaus tapahtui vuonna 2006, kun Metsätähti yhdessä Imatran Voima -yhtyeen Perttu Häkkisen sekä Ronskibiitti-yhtyeen Klaus Kustaan eli Claws Cousteaun kanssa lanseerasivat Skweee-tyylin, joka paikallistui aluksi vahvasti Turkuun. Tyyli on yhdistelmä 1980-luvun kotitietokoneiden äänipiirejä hyödyntävästä chiptune-musiikista, minimalistisesta teknosta sekä eri maailmoista tulevista rytmeistä, kuten mustasta rytmibluesista, soulista ja funkista. Metsätähden ja Cousteaun skweee-musiikki vei heidät esimerkiksi pitkälle Kiinan-kiertueelle vuonna 2013. Metsätähden ja Häkkisen Harmönia-levymerki julkaisi Skweee-artistien musiikkia vuosikymmenen ajan. Lisäksi Metsätähti on Mesak-nimellä tehnyt askeettisempaa elektroa sekä kokeilevaa ja soundtrack-musiikkia.⁹¹

Nousu konemusiikin festivaalikaupungiksi

Kesästä 2000 alkaen Aurajoen rannoilla sekä Turun klubeissa ja puistoissa on kuultu konerytmejä myös niihin keskittyineissä tapahtumissa, joista tunnetuimmat ovat olleet Koneisto vuosina 2000–2001, Uuden musiikin festivaali UMF vuosina 2004–2008 sekä Turku Modern vuodesta 2009 alkaen. Tarve konemusiikitapahtumalle syntyi osin underground-teknon, kokeellisen musiikin ja maailmalaajuisten hittimenestysten sekä trance-trendin seurauksena ja osin siksi, että perinteiset rock- ja poptapahtumat eivät enää 2000-luvulla tyydyttäneet kasvavaa elektronisen musiikin yleisöä. Vuosien 1999 ja 2000 DBTL-festivaalin aikana Myllytunneliin rakennettu rave-tapahtuma Teknotunneli houkutteli enimmillään jopa 2000 tanssijaa, mikä osoitti, että tekno ja trance toimivat mitä moninaisimmissa ympäristöissä. DBTL ja Ruisrock eivät silti pystyneet vastaamaan laajemmin elektronisen musiikin kysyntään.

Vuosina 2000 ja 2001 Kupittaanpuistossa järjestetty Koneisto-festivaali oli aikanaan paitsi Suomen ensimmäinen, myös Pohjoismaiden suurin ja monipuolisin konemusiikitapahtuma. Se toi kansainvälistä huomiota Turulle ja turkulaiselle konemusiikkiyhteisölle niin musiikkilehdistössä kuin sähköisessä mediassa. Vuoden 2000 elokuussa järjestetyn ensimmäisen Koneiston organisoivat kuuden hengen ydinryhmä, johon kuuluivat muiden muassa tuottaja Jaakko Parkkari ja festivaaliammatillaiset Kari Karjalainen ja Pete Norlund. Ryhmän tavoitteena oli tuottaa pohjoiseurooppalainen vastine Barcelonassa vuodesta 1994 alkaen järjestetyille Sónar-festivaalille. Parkkarin mukaan järjestäjien tarkoituksena oli saada bilekansa Turkuun, mutta samalla säilyttää konemusiikin katu-uskottavuus. Festivaalin puitteet ja budjetti paisuivat kevään 2000 aikana yli alkuperäisten odotusten, kun tehokas verkkomarkkinointi toi kansainvälistä huomiota ja innokkaat yrityssponsorit mahdollistivat suurtenkin ulkomaisten nimien, kuten Richie Hawtinin, Luke Slaterin ja Les Rythmes Digitales -yhtyeen kutsumisen. Kansainvälinen media lähetti festivaalille 150 edustajaa ja Suomen ulkoministeriö kustansi tapahtumaan joukon kansainvälisiä journalisteja. Parkkarin mukaan pääideana oli koota jo varsin hajanaisesti muuttuneen konemusiikkikentän

eri laidat ja marginaalit samaan tapahtumaan.⁹² ”Tekno- ja trance-piirit sopivat harvoin saman katon alle, mutta me sulautetaan kaikki yhteen. Me ei arvoteta, mikä on hyvää musiikkia ja mikä ei”, totesi Parkkari *Turun Sanomille*.⁹³

Kaksipäiväinen festivaali koostui useasta esiintymislavasta, joilla soitti yhteensä satakunta artistia ja yhtyettä sekä viitisenkymmentä DJ:tä. Konsertteja ja tansseja oli sekä Kupittaaan urheiluhallissa, Kupittaaan maauimalassa, Seikkailupuistossa että erillisissä trance-, house-, tekno- ja hip hop -teltoissa. Erityisesti Kupittaaan maauimala konserttipaikkana herätti positiivista huomiota niin yleisön kuin mediankin kommentoissa. Tapahtumaan oli palkattu 150 järjestyksenvälvojaa, teknistä ammattilaista ja muuta henkilökuntaan kuuluvaa. Vaikka ulkomaisiakin esiintyjä Koneistossa oli, tapahtuman pääpaino oli selvästi kotimaisissa muusikoissa ja DJ:ssä; esiintymislavoilla vierailivat mm. listanimet Bomfunk MC's ja JS16 sekä Jimi Tenor, Jori Hulkkonen, Koneveljet ja Mr. Velcro Fastener. Festivaalia voidaan hyvällä syyllä pitää ensimmäisenä kattavana katselmuksena konemusiikin laajasta kentästä Suomessa. Turun konemusiikin juuret olivat myös kuuluvasti esillä, sillä DJ:t Tommi Grönlund ja Esko Routamaa sekä Mika Vainion ja Ilpo Väisäsen Pan Sonic esiintyivät samassa teltassa peräkanana. Ensimmäisessä Koneistossa kävi kahden päivän aikana reilut 8000 maksanutta vierasta, mitä järjestäjät pitivät hyvänä tuloksena. Tulot eivät silti kattaneet kaikkia kuluja edes ynnättynä järjestäjien omaan rahoitukseen ja sponsorirahaan.⁹⁴

Vuoden 2001 Koneisto jatkoi samalla konseptilla; soittolavoja oli nyt 12 ja esiintyjä jälleen 150. Ulkomaisia esiintyjä oli entistä enemmän, joukossa mm. brittiyhtyeet Red Snapper ja Ladytron, sekä F-Comm -levymerkin suomalais-ranskalainen DJ-kollektiivi. Muuta ohjelmaa, kuten työpajoja, mediataidetta, tanssiesityksiä ja performansseja oli myös runsaasti. Koneisto 2001 saavutti vajaan 10 000 maksaneen kävijän yleisön, ja se huomioitiin jälleen kansainvälisessä mediassa. Toisin kuin ensimmäisenä vuonna, tapahtuman varjopuolena olivat poliisin tietoon tulleet 16 huumausainerikkomusta, jotka nousivat lehtien palstoille, samoin kuin meluhaitat.⁹⁵

Toisin kuin ensimmäisenä vuonna, Koneiston järjestäjät hakivat tukea Turun kaupungilta, joka myönsikin avustusta 90 000 markkaa eli noin 15 000 euroa. Koneiston yleisömenestys näytti aluksi takaavan tapahtuman tulevaisuuden, mutta järjestäjät vaativat jo loppukesällä 2001 Turun kaupungilta selvästi suurempaa rahallista tukea tapahtumalle, vedoten mm. Turun kulttuuri-imagoon ja DBTL:n saamiin monenkertaisiin tukimääriin. Parkkarin vaatimukset 65 000 euron tuesta herättivät paljon keskustelua sekä kaupungin hallinnossa että julkisuudessa. Päätöksenteko asiasta venyi kevättalveen 2002. Turku lopulta lupasi Parkkarin mukaan tukea 34 000 eurolla Koneistoa, jota vaivasivat vielä ensimmäisen vuoden velat. Maaliskuussa 2002 Helsingin päätös tapahtuman rahoituksesta sai Parkkarin ja kumppanit muuttamaan suunnitelmiaan nopeassa tahdissa. Helsinki sitoutui tukemaan Koneistoa ja sen järjestettäväksi kytkettyä ilmaistapahtumaa yhteensä 80 000 eurolla. Festivaali järjestettiin heinäkuussa 2002 ensi kerran Kaapelitehtaalla Ruoholahdessa.⁹⁶

Leppoisana, monipuolisena ja hyvin järjestettynä pidetyn Koneiston menetys koettiin Turun konemusiikkipiireissä suurena pettymyksenä. Se ei ollut vain kansainvälinen ja kansallinen tapahtuma, vaan se nosti esiin runsain mitoin paikallisia ja Turusta jo maailmalle ponnistaneita sekä Turkuun muuttaneita konemuusikoita. Tällaisia olivat esimerkiksi Mr. Velcro Fastener, Jori Sjöroosin Fu-Tourist, Jori Hulkkonen, Mono Junk, Sasse ja Marko Laine. Kulttimainettaan rakensivat Koneistoissa esimerkiksi turkulaiset DDR Rhythm ja New York City Survivors.

X-Rust -bileorganisaation tuolloinen puheenjohtaja Janne Puurunen arveli *Turun Sanomien* haastattelussa Koneiston lähentäneen eri leireihin jakautunutta konemusiikkiväkeä, ja se toi musiikille myös paljon uutta yleisöä.⁹⁷ Turussa ulkoilmatapahtumat ja erityisesti kesäfestivaalit ovat koonneet ala- ja osakulttuurit yhteen. Alkuperäisten rave-juhlien ja underground-klubien henkeä tavoittelevat tapahtumat ovat pitäneet yllä Turun konemusiikkikaupungin mainetta sekä alan harrastajien piirissä vaalittua nostalgista ideaa yhtenäisestä ”alkuperäisestä” heimosta.⁹⁸

Festivaalit levittäytyvät keskustaan

Helsingin Koneiston vetovoiman vähitellen hiipuessa aika oli kypsä uuden tapahtuman perustamiselle Turkuun. Tätä mieltä ainakin olivat vuonna 2004 kaupunkiin vuosituhannen alussa muuttanut Jori Hulkkonen sekä Tommi Grönlund ja Harri Hännikäinen. Pian joukkoon liittyi myös tuottaja Jaakko Parkkari, ja tapahtuma sai nimekseen Uuden musiikin festivaali eli UMF. Toisin kuin Koneisto, UMF ei ollut alunperin puistofestivaali, vaan Aurajoen läheisyydessä sijainneiden klubien, baarien ja toriareenojen ympärille rakennettu kaupunkitapahtuma. Tapahtumapaikkoja olivat mm. Kåren, Klubi, Aula, Bar Päiväkoti, Teinin terassi ja Blanko sekä Manilla, Varvintori, VPK:n talo ja Brinkkalan piha Vanhalla Suurtorilla. Lisäksi konemusiikki soi UMF Kruises -vesibussiristeilyllä Sappalinnan ja Varvintorin välillä. Tapahtuman musiikilliset päälinjat muodostuivat yhtäältä teknosta ja kokeilevasta elektronisesta musiikista sekä toisaalta housesta, hip hopista, funkista ja soulista. Järjestäjät halusivat tehdä pesäeron tranceen ja muuhun trendimusiikkiin sekä isolla rahalla toteutettuihin tapahtumiin, kuten Helsingin Koneistoon.⁹⁹ Silti vuosien mittaan ohjelmistossa tehtiin avauksia mm. popin ja rockin suuntaan. UMF pyöri pääasiassa kotimaisin voimin, mutta festivaalilla kuultiin myös lukuisaa joukkoa ulkomaisia esiintyjiä, kuten brittiyhtye Autechrea, ranskalaista M83:a ja hollantilaista italodiskotuottajaa Alden Tyrelliä.

Konemusiikin harrastajien keskuudessa uusi tapahtuma otettiin innolla vastaan. Esimerkiksi nimimerkki Vares totesi *Klubitus*-verkkosivulla: ”Turku on kyl paikka. Koneisto on tän kaupungin osalta historiaa, mut aina vaan uutta pukkaa! Esiintyjälistalla on mielenkiintoinen, ei voi olla osumatta paikoille. Nelimetrisen peukalo pystyyn.”¹⁰⁰

Vuonna 2004 Parkkari totesi, että UMF:stä ei ole tarkoitus paisuttaa suurta festivaalia, vaan se halutaan pitää pienen budjetin tapahtumana, jossa suomalaiset konemusiikin tekijät ja harrastajat voivat vuosittain kohdata.¹⁰¹ Näin aluksi olikin; ensimmäisenä vuonna talkoovoimin rakennettuun tapahtumaan osallistui noin 1800 kävijää, mutta vuonna 2006 jo 4000 festivaalivierasta. Vuonna 2006 tapahtuman suunta oli selkeästi kohti isompaa kaupunkifestivaalia ja kulttuuripääkaupunkivuotta 2011, johon konemusiikkipiireissä asetettiin suuria toiveita.¹⁰²

Vaikka kaupungilta haetut tukisummat kasvoivat vuosi vuodelta, avustukset pysyivät kaukana suurten festivaalien saamista summista. Vuosina 2005–2008 UMF sai kaupungin tukea 15 000 euroa vuodessa. Festivaali nousi suosioon etenkin pääkaupunkiseudulla, josta tapahtuman viimeisinä vuosina saapui Parkkarin arvion mukaan yli 80 prosenttia festivaalivieraista. Viimeisenä vuotenaan 2008 UMF veti Kupittaanpuistoon, jossa se poikkeuksellisesti järjestettiin, 7500 kävijää. Siirtymisellä Kupittaalalle Parkkari toivoi pystyvänsä jatkamaan menestyskonseptia siitä, mihin vuoden 2001 Koneistossa oli päästy.¹⁰³ Kävijämäärän kasvusta huolimatta UMF teki viimeisinä vuosinaan huomattavia tappiota. Varsinkin Kupittaanpuiston UMF:ssa kustannukset maankäyttölupineen ja järjestysmiespalkkioineen nousivat lopulta ennakoitua paljon suuremmiksi. Myöskään turkulainen suuri yleisö ei löytänyt festivaalia. Tapahtumaa järjestänyt Parkpark Oy ajautui loppuvuodesta 2008 yrityssaneeraukseen saatuaan hylkäävän päätöksen Turun kaupungille jättämästään 105 000 euron avustushakemuksesta, jolla oli tarkoitus kattaa tapahtumien tuottamia tappioita.¹⁰⁴

Vuonna 2009 alkoi Turussa tapahtua jälleen, kun työryhmä Sampo Axelsson, Tommi Grönlund, Jori Hulkkonen, Harri Hännikäinen, Mette Karlsson ja Juha Ponteva perustivat uuden konemusiikkifestivaalin. Turku Modern keskittyi aluksi uusimpaan houseen, teknoon ja hip hopiin, mutta se on tuonut kuuluville myöhemmin konemusiikkia laidasta laitaan, retrohenkisestä acidista ja elektrosta dubstepiin, unohtamatta diskoa, reggaeta ja soulia. Konserttipaikkoina ovat vuosien varrella olleet esimerkiksi Klubi, Blanko, Bar Kuka, Aula, Kåren, Donna-laiva, Aboa Vetus & Ars Nova -museon sisäpiha, Brinkkalan piha ja Titanik-galleria.¹⁰⁵

”Samaan aikaan aloitettiin kuin Ilmiö Uittamon Paviljongilla, ja sattumalta vielä samana viikonloppuna”, Jori Hulkkonen muistelee. Tapahtumilla onkin ollut sittemmin yhteistyötä markkinointitempauksineen ja vesibussikuljetuksineen. ”Tarkoituksena on ollut tehdä pienimuotoista laadukasta festaria ja luoda vaihtoehto isoille festareille. Pikemminkin nostetaan uusia mielenkintoisia nimiä ja tunnustettuja klassikoita.”¹⁰⁶

Turku Modern pääsi mukaan kulttuuripääkaupunkivuoden ohjelmistoon; Turku 2011 -säätio ja Turku Modern järjestivät vuosina 2010–2011 yhteisen kiertueen nimellä Night Moves – Club Hopping with Turku 2011. Kiertue alkoi Shanghain maailmannäyttelystä heinäkuussa 2010 ja päättyi Helsingin, Turun, Lontoon,

Tukholman, Pariisin ja Tampereen kautta Tallinnaan maaliskuussa 2011. Mukana kiersivät eri tapahtumissa monet turkulaiset, kuten Jori Hulkkonen, Esko Routamaa, Sasse, DJ Ionik (Masa Sutela) ja DJ Fog (Jussi Lehtinen). Kampanjalla paitsi vauhditettiin tapahtumavuoden näkyvyyttä maailmalla, myös rakennettiin kuvaa Turusta konemusiikin ja klubitoiminnan yhtenä keskuksena Suomessa. Turku 2011 -säätio jatkoivat Turku Modernin tukemista myös kulttuuripääkaupunkivuoden jälkeen.¹⁰⁷

Vuosien varrella Turku Modernissa ovat esiintyneet paitsi monet kansainvälisen konemusiikin veteraanit kuten Derrick May ja The Egyptian Lover, myös koko joukko tuoreempia ulkomaisia DJ-nimiä kuten Tiga, Annie ja Cassy. Lisäksi suuri joukko turkulaisia artisteja ja DJ:itä on soittanut Turku Modernissa, ja järjestäjät ovat kiinnittäneet erityistä huomiota viime vuosina siihen, että alati kasvava nais-DJ:den joukko on päässyt kuuluville.

Kuten Koneistossa ja UMF:ssä, paikalliset DJ-kollektiivit, kuten X-Rust, ovat saaneet oman areenansa Turku Modernissa. Ilmaistilaisuuksien ja poikkitaiteellisten tapahtumien määrä on lisääntynyt viime vuosina. Vuoteen 2017 mennessä Turku Modern on vakiinnuttanut paikkansa heinäkuuisena viikonloppufestivaalina. Väliin on jäänyt kesä 2014, jolloin järjestäjät peruivat tapahtuman viime hetkellä ajan ja voimavarojen puutteeseen vedoten. Vuonna 2009 tapahtuma houkutteli reilut 3000 juhlijaa, mutta 2010-luvulla kävijämäärät ovat vaihdelleet 5500–10 000 välillä. Kävijöistä noin puolet tulee järjestäjien mukaan Turun ulkopuolelta.¹⁰⁸

”Talous on haaste joka vuonna. Kun Turku oli kulttuuripääkaupunki vuonna 2011, se oli hyvä vuosi”, muistelee Elisa Paakkonen, Turku Modernin buukkaaja eli artistien metsästäjä. ”Aina ollaan saatu jotain pientä tukea kaupungilta, mutta yritys yhteistyö on meille jo tärkeämpää. Sillä saadaan rakennettua pohja taloudelle.” Paakkosen mukaan vakiopaikan puuttuminen tarkoittaa sitä, että joka vuosi sponsorit on haettava uudelleen. Jos tehdään monta stagea tyhjään tilaan, niin tuotantokustannukset nousevat. Kyllä sekin vaikuttaa, onko kaupungissa klubitiloja. Se myös kuuluu UG-ympyröihin, että välillä ollaan aallonharjalla, välillä pohjalla.”¹⁰⁹

X-Rust antaa juurihoitoa koko keholle

Turun konemusiikkikulttuurille on ollut ominaista pienten, mutta asiaansa tiukasti sitoutuneiden kaveripiirien ja ryhmien toiminta. Pitkäjänteisintä ruohonjuuritason toimintaa kaupungissa edustaa 20-vuotista taivaltaan vuonna 2015 juhlinut X-Rust. Kollektiivi on vuosien varrella kehittynyt puoliammattimaiseksi organisaatioksi, joka on järjestänyt suurehkojakin tapahtumia, mutta pyrkinyt silti säilyttämään underground-identiteettinsä.

X-Rust syntyi 1990-luvun puolivälissä konemusiikista ja tanssijuhlista innostuneen kaveripiirin projektina. Porukan ydinkolmikko olivat Janne Puurunen, Jani Leino ja Sami Savikko. Muutamille kymmenille ihmisille

kerran vuodessa järjestetyistä autotallijuhlista toiminta laajeni 1990-luvun lopulla säännölliseen biletoimintaan. X-Rust on järjestänyt tapahtumansa vuokratiloissa, kuten Parkinkadulla, Varialla ja Auran Panimolla. 1990-luvun lopulla X-Rustin ydinryhmä kasvoi parikymmenpäiseksi ja yhdistyksen jäsenmäärä yli sataan. X-Rustin riveistä on noussut vuosien varrella toistakymmentä DJ:tä sekä levyttäviä artisteja, kuten Kalle Karvanen ja Maria Soini.¹¹⁰

Vuosituhaanvaihteen jälkeen X-Rustin teknobileet ovat olleet vakiintunut osa Turun kulttuurimaisemaa; X-Rust on järjestänyt tapahtumia keskimäärin kerran kuukaudessa. Lisäksi se on osallistunut niin festivaaleihin, kuten DBTL, Koneisto, UMF ja Turku Modern, kuin muualla järjestettyihin tanssitapahtumiin, kuten Marttilan Konemetsään vuosina 2004–2009. Lisäksi X-Rust on järjestänyt tapahtumia lukuisissa klubeissa, kuten Pikku-Torressa, TVO:lla, S-Osiksella ja Klubissa, sekä puistoissa, gallerioissa ja taidemuseoissa, kuten Wäinö Aalosen Museossa. X-Rustin DJ:t ovat antaneet vauhtia Ruissalo-juoksuissa, pyörittäneet vuodesta 2013 alkaen omaa radio-ohjelmaa ja podcastia sekä pitäneet nousevalle sukupolvelle DJ- ja miksauskursseja nuorisokeskus Vimmassa. Mittavimpia tapahtumia ovat olleet Factory Tracks - tapahtumat ja X-Rustin 20-vuotisjuhlat vuonna 2015, joissa juhli useita satoja kävijöitä. X-Rust on myös julkaissut riveistään nousseiden artistien kokoelmalevyjä.¹¹¹

Kuten Hyperdelic Housersin juhlat aikanaan, myöskään X-Rustin teknobileet eivät ole olleet aina helposti löydettävissä, varsinkaan 2000-luvulla, jolloin tanssikansa oli jo tottunut siihen, että tanssijuhlat ovat hyvin markkinoituja, värikkäitä ja äänekkäitä. Kontrasti on ollut jyrkkä verrattuna suuren yleisön house- ja trance-tapahtumiin.¹¹²

”Meidän kaikki mainonta ja flaijerit olivat mustavalkoisia ja niin rupuisia, että tavallinen yleisö ei voinut tietää, että meidänkin bileissä soitetaan konemusiikkia. Meillä oli strobo, savu ja sininen lamppu”, kuvailee Puurunen. ”Ja mustalla jätessäkillä vuoratut seinät”, lisää Mäkelä. ”Yleisö tulee meidän kemuihin pääasiassa musiikin takia. Artistit ovat kehuneet meidän välitöntä tunnelmaa ja sitä, että jengi aidosti tykkää musiikista, vaikka puitteet eivät ole kaikkein parhaat. Tunnelma on korvannut ne puutteet”, Puurunen summaa.¹¹³

Maria Mäkelä, joka kuului useita vuosia X-Rustin ydinryhmään, muistelee, kuinka hän löysi teknobileet 2000-luvun puolivälissä: ”Vähän pelottavan oloisia kaljuja äijiä mustat T-paidat päällä. Uskaltaaks noit nyt edes lähestyy...? Siskon kanssa oltiin jo käyty jonkun aikaa kemuissa ja tuumattiin, että ei tää nyt oikeen..., mutta kun ei ole parempaakaan”, Mäkelä naurahtaa. Niin ikään aktiivina useita vuosia toiminut Soile Rajamäki kertoo ihastuneensa X-Rustin DJ:den monotoniseen teknoon 1990-luvun lopulla Auran Panimon juhlissa.¹¹⁴

X-Rustista on vuosien varrella muodostunut kuva omaa musiikillista ja esteettistä linjaansa tinkimättömästi vaalivasta kollektiivista. Sitä on pidetty ”old school” -puritaanien tarkkaan vartioituna yhteisönä ja

musiikillisena portinvartijana.¹¹⁵ Täysin väärä kuva ei olekaan, Puurunen, Mäkelä ja Rajamäki myöntävät. X-Rustin musiikillisen selkärangan ovat muodostaneet vuodesta toiseen minimalistinen tekno ja elektro sekä ”perinnetyylit” Detroit-tekno ja Chicago-acid. Puurunen, Mäkelän ja Rajamäen mukaan tärkeintä on se, että musiikki tuntuu aidolta ja oikealta ja että siinä on käsityön leima.¹¹⁶

”Mulle tärkeätä on tekemisen meininki ja se että musiikki tulee sielusta ja sydäimestä. Ettei se ole loppuun asti siloiteltua, kiillotettua ja paketoitua musiikkia”, Mäkelä sanoo. ”Koneilla tehty musiikki tuo mukaan myös ennalta-arvaamattomuutta”, lisää Puurunen. Hänen mukaansa edes underground-tekno ei ole enää persoonatonta, koska monet tekijät haluavat elää musiikillaan. Siihen ei täydellinen anonyymisyys sovi. ”Ei se enää haittaa, jos artisti menestyy. Se ei tee biisistä tai musasta yhtään huonompaa”, Puurunen vakuuttaa. Tosin X-Rust järjestää edelleen joskus bileitä, joissa soittajista tai DJ:stä ei kerrota etukäteen mitään.¹¹⁷

X-Rustissa on 10–20 aktiivia, jotka suunnittelevat ja rakentavat tilaisuudet. Nuorimmatkin ydinryhmäläiset ovat jo kolmekymppisiä. Vaikka yhdistys on saanut paljon uusia jäseniä, niin uudistumisvauhti on Mäkelän mukana ollut melko hidas. Huolimatta siitä, että X-Rust on saanut alkunsa nuorten miesten kaverikerhosta, yhdistys on nostanut määrätietoisesti esiin naisia sekä yhdistyksessä että DJ-toiminnassa ja artisteina. Sukupuoleen liittyvät ennakkoluulot ovat konemusiikkipiireissäkin olleet Rajamäen ja Mäkelän mielestä vahvoja. Kun naisartisti tai -DJ pääsee esille, herättelevät jotkut helposti ilkeämielisiä epäilyksiä siitä, millä keinoin se on onnistunut. Positiivinen syrjintä näkyy puolestaan siten, että naiseutta tuodaan suhteettomankin paljon esille, mikä ei Mäkelän ja Rajamäen mielestä ole hyvä sekään.¹¹⁸

”Kun aloin käydä bileissä, niin vähemmän niitä naisia oli kuin nykyään. X-Rustin sisällä olen kokenut yhdistyksen harvinaisen demokraattiseksi ja tasa-arvoiseksi paitsi sukupuoli- myös tehtävienjakokysymyksissä. Mutta onhan tämäkin miesvaltainen porukka ja konemusiikkipiireissä naisten kyseenalaistamista kyllä esiintyy”, Rajamäki sanoo.¹¹⁹ ”Ainoa asia, jolla pitäisi olla tässä merkitystä, on se musa ja sen laatu. Ne harvat naiset, jotka ovat tässä skenessä mukana, ovat tosi aktiivisia”, Rajamäki sanoo. ”Turun alueen ’X-Rust-henkisistä’ DJ:stä ainakin kolme tai neljä on naisia. Mutta meillä on ollut naisvaltainen hallitus jo vuosikausia. Ja Vimman DJ-kurssin [2016] 12:sta osallistujasta naisia oli kaksi”, Mäkelä lisää. Mäkelän ja Rajamäen mukaan X-Rustin bileissä käyvästä yleisöstä suunnilleen puolet on tätä nykyä naisia.¹²⁰

X-Rustin ongelmana on pitkään ollut tilaisuuksiin sopivien tilojen puute. Puurunen näkisi mielellään enemmän kädenojennuksia kaupungin suunnalta. Mäkelä ja Rajamäki pitävät puolestaan mahdollisena, että yhdistyksen toiminta suuntautuu yhä enemmän koulutukseen sopivien yhteistyötahojen kanssa.¹²¹

”Yllätyin kuinka vähän Turun kaupunki tietää X-Rustista ja meidän toiminnasta.

Kulttuuripääkaupunkivuoden tapahtumissakaan ei olisi ollut yhtään konemusiikkipuolta, jos elektronisen

musiikin tekijät ja yhteisöt eivät olisi ottaneet itse yhteyttä sinne. Mutta vuosi 2011 teki hyvän pohjatyon ja toi turkulaisen elektronisen musiikin historiaa enemmän esille, ja yhteistyö WAMin kanssa on mennyt todella hyvin. Kaupungilta odotetaan aktiivisempaa otetta”, Rajamäki summaa.¹²²

Mäkelän mukaan X-Rustissakin Turkuun toivotaan musiikkitaloa, josta paikalliset ruohonjuuritason kulttuuritoimijat voisivat saada tilaa. ”Logomosta piti sellainen tulla, mutta oikeastihan se on nyt ison rahan mesta, johon kellään ruohonjuuritason toimijalla ei ole varaa mennä. Logomon hyöty niille, joista se kulttuuri täällä kasvaa, on nolla. Hyöty isoille firmoille, jotka tuovat sinne jonkun olemassa olevan brändin, on sata”, Mäkelä vertaa.¹²³

Seura tekee synteetikot kaltaisikseen

Eryteisesti elektronisen musiikin tekijät, ovat he sitten ammattilaisia tai harrastajia, ovat usein kiinnostuneita soittimista ja niiden tekniikasta. Se ei ole ihme, sillä uudet laitesukupolvet ovat muovanneet vahvasti musiikin tekemistä. Vaikka vanhakin tekniikka soi ja elää vahvasti elektronisessa musiikissa, tekniikan uudistuminen on ollut siinä nopeampaa kuin perinteisiin bändisoittimiin nojaavissa musiikinlajeissa. Vuonna 2009 joukko syntetisoijiin mieltyneitä muusikoita päätti perustaa suljetun keskusteluryhmän Facebookiin.¹²⁴

”Me oltiin Jesse Juupin kanssa höpisty syntikoista ja käyty muutaman kerran kaljalla. Ikosen Matti ja Pesosen Juha tulivat mukaan, ja huomattiin, että meillä kaikilla oli paitsi tarve puhua syntikoista, myös tyttöystävä, joka ei ollut aiheesta kiinnostunut. Joukko alkoi kasvaa ja Jesse perusti FB-ryhmän”, kertoo graafikkona, DJ:nä ja Nightsatan-yhtyeen muusikkona tunnettu Tomi Tuominen.¹²⁵ ”Pian ihmisiä ympäri Suomea alkoi liittyä mukaan. Saksassa asuneet Tatu Metsätähti ja Klas Lindblad ynnä muut tulivat nopeasti messiin”, lisää Ritarikunta-, Tervakello- ja KoneKoneKone -yhtyeistä tunnettu Jesse Juup.¹²⁶

Kahdeksassa vuodessa Turun Syntetisattoriseura -ryhmän jäsenmäärä on ylittänyt 2000 käyttäjän rajan. TSS-ryhmän jäsenistä suurin osa on nykyään muualta kuin Turusta, mutta seura identifioituu vahvasti Turkuun. TSS:stä on tullut jo maanlaajuinen kattokäsite. Myös Portugalissa ja Saksassa toimii sinne muuttaneiden turkulaisten omia alajaostoja.

Juupin mukaan hip hopin ja muun konemusiikin lähentyminen näkyy TSS:n toiminnassa. ”Reilut 20 vuotta sitten oli jonkinlaista railoa räppäreiden ja muiden elektronisen musiikin ihmisten välillä. Tapahtumat olivat erillisiä, eivätkä porukat oikein kohdanneet toisiaan. Se oli ikävää, koska olin itsekin kiinnostunut molemmista piireistä. Koneisto saattoi olla sellainen tapahtuma, joka toi genrejä lähemmäksi toisiaan”, Juup arvelee. Yhteisöllisestä tarpeesta syntyi hänen mukaansa myös idea Turun Syntetisaattoriseurasta.

”Turun Syntetisaattoriseura on ehkä parasta, mitä konemusiikille on Suomessa tapahtunut. Se yhdistää niin fantastisesti tämän harrastuksen pariin löytäneet”, Tuominen hehkuttaa. ”Elektronisten soittimien rakentajat ja konemuusikot eivät ole enää yksinään nyhjäviä kammarinpoikia ja -tyttöjä, vaan oikean yhteisön jäseniä.” Suuri jäsenmäärä kertoo Tuomisen mukaan elektronisen musiikin harrastuksen laajuudesta ja suosioista 2010-luvulla. Naisia syntetisaattoriseuralaisissa oli aluksi vain kourallinen, mutta osuus on ollut viime vuosina kasvamaan päin.¹²⁷

”On se sitten mopon rassaamista, pitsin nylpläämistä tai se syntikka, niin kyse on zen-tilasta, johon ihminen voi uppoutua, päästä eroon arkihuolista ja ikäänkuin meditoida jonkun tekemisen ohessa”, Juup kuvailee. ”Uskon, että ihmiset, jotka kiinnostuvat itse äänisynteesisistä ja syntetisaattorin kanssa musiikin tekemisestä, niin heillä matematiikka, tekniikka, fysiikka ym. kohtaavat sen meditaatiotilan.”¹²⁸

Omiksi alaryhmikseen ovat eriytyneet Softasynaseura musiikkiohjelmistoharrastajille ja Työväen elektroniikka -ryhmä rakentajille. Jälkimmäinen on tuottanut Turun työväenopistolle elektronisen musiikkitekniikan kurssin. TSS on myös järjestänyt konsertteja ja esitelmäsarjoja Turun kaupunginkirjastossa.¹²⁹ Synamiitissa, joka on soittimien, laitetyöpajojen ja konserttien ympärille rakennettu vuotuinen tapaaminen, käy Tuomisen mukaan monenlaista harrastajaa: siilitukkaisia siististi pukeutuneita miehiä ja rastatukkaisia hippejä.¹³⁰

Jori Hulkkosen mukaan Turun Syntetisaattoriseura on viime vuosina vienyt konemusiikkiharrastusta paitsi Turussa, myös koko maassa uuteen suuntaan ja sillä on ollut vaikutusta niin artisteihin, musiikkiin kuin konsertteihin. Kokeellisempi musiikki ja Synamiitit sekä työpajat ja esitelmät ovat tuoneet koko ajan uutta yleisöä ja myös harrastajia mukaan. ”On tosi mielenkiintoista nähdä, mitä kaikkea nykyinen aktiivisuus ja virikkeet poikivat nuorempien joukossa. Täälläkin oli aika pitkään sitä, että keski-ikäiset äijät soittavat levyjä toisilleen. Nyt on uudistumista ilmassa”, Hulkkonen sanoo.¹³¹

Lähellä väijyy konemusiikin ystäviä

Elektroninen musiikki tanssijuhlineen on ollut osa opiskelijoiden elämää Turussa 1990-luvun alun varastohallijuhlista lähtien, mutta uusi vaihe alkoi keväällä 2011, kun toimintansa aloitti Turun Yliopiston Elektronisen Musiikin Ystävien Ystävät (TYEMY). Yhdistys on helsinkiläisten esikuviansa tapaan koonnut yhteen nuoria elektronisen musiikin harrastajia järjestäen tanssitapahtumia ja konsertteja. Toiminta on näkynyt Turun musiikkikentässä mm. TYEMY:n omissa klubeissa ja festivaaleilla.¹³²

”Opiskelijoilla oli ollut jonkinlainen kynnyksen lähteä mukaan X-Rustiin ja muuhun Turun UG-toimintaan. Mutta yhdistys perustettiin siksikin, että olisi kivaa omaehtoista yhdessä tekemistä, matalamman kynnyksen toimintaa, jotta aloittelevatkin DJ:t pääsisivät kokeilemaan. Nimellä haluamme viestiä, että elektronisen musan ystävien kaveritkin ovat tervetulleita”, kertoo Elisa Paakkonen, DJ ja yksi TYEMY:n perustajista.

Yhdistys ei Paakkosen mukaan syntynyt tyhjän päälle, sillä muun muassa pieni Turun yliopiston lääketieteen opiskelijoiden porukka oli järjestänyt teknobileitä jo aiemmin. ”Meillä oli myös tyyppejä, kuten Petri Rautiainen, joilla on jo pitkä DJ-ura. Monesta muustakin, kuten minusta, on tullut sittemmin DJ:tä. Eli nostin opintolainan ja ostin teknarit [Technics-merkkiset DJ-levysoittimet]”, Paakkonen kertoo.¹³³

Vuosittain yhdistys on järjestänyt sekä suuria underground-juhlia että pienempiä tilaisuuksia. Kävijämäärä on Paakkosen mukaan vaihdellut 100–300 välillä. Tilaongelma on vaivannut myös TYEMYY:tä. ”Se on suurin ongelma, etenkin omaehtoisten tapahtumien järjestämisessä. TVO:n lopettamisen jälkeen Varialla oli muutamat bileet, ja sen jälkeen tehtiin Kirkkotiellä yhteistyötä osakuntien kanssa. Nyt nekin tilat on purettu. Baareissa ja teatteritiloissa on järjestetty myös tapahtumia. Sellainen on Tiistaitek eli joka kuukauden ekana tiistaina levytapahtuma jossain baarissa. Turussa on onneksi paljon matalan kynnyksen paikkoja, jonne voi mennä soittamaan”, Paakkonen sanoo. Lisäksi TYEMYY pyörittää Sektori-klubia, joka kiertää eri baareissa, ja ryhmä on järjestänyt myös ulkoilmatilaisuuksia puistoissa ja Turun Kirjakahvilan pihalla.”¹³⁴

Paakkonen, jolla on itsellään indiebänditaustaa mm. punkbändin solistina, sanoo inhoavansa ihmisten karsinointia. ”Meidänkin bileissä huomaa, että siellä on tosi paljon erilaisia tyyppejä, hipeistä hipstereihin. Tykkään, että eri taustoista tulevat ihmiset kohtaavat. Veikkaan, että meillä on joka kerta kymmenesosa uusia ihmisiä. Syksyllä [2016] tuli 50 ihmistä lisää, kun meillä oli viisivuotisjuhlat.” Paakkosen mukaan noin 60 prosenttia kävijöistä on Turun yliopistolta ja Åbo Akademista ja loput 40 prosenttia ei-akateemisista piireistä. ”TYEMYYhyn halusin tuoda myös tiettyjä arvoja. Haluan, että bileissä on hauskaa ja siellä on yhteisöllisyyttä. Ihmiset lopulta tekevät ne bileet.”¹³⁵

Paakkosen mukaan Turku erottuu yhä Helsingistä viranomaisten suhtautumisessa teknobileisiin. ”Poliisi on täällä todella tiukka. [–] Jos teet ilmoituksen, tilaisuudessa voi olla kaikki kunnossa ja silti poliisit voivat tulla paikalle ja keskeyttää bileet. Ja jos ei ole tehty ilmoitusta, silloinkin on mahdollista, että ne keskeytetään. Meidän bileet on keskeytetty kolme kertaa. Joskus on selvitty puhumalla”, Paakkonen muistelee. Hänen mukaansa Helsingissä viranomaisten suhtautuminen on ollut toisenlaista jo pitkään. ”Helsingissä Hytky ja Entropy ovat järjestäneet bileitä jo yli 20 vuotta, eikä siellä ole enää ongelmia, ei edes vallatuissa tiloissa. Poliisit näkevät, että tapahtuma on organisoitu ja heidän kanssa voidaan neuvotella”, Paakkonen vertaa.¹³⁶

TYEMYYn näkyvimmit hahmot ovat Paakkosen mukaan olleet teknopainotteisia soittajia, mutta tapahtumissa soitetaan musiikkia hänen mukaansa lavealla valikoimalla. ”Meillä on housea, junkkaa [jungle, drum’n’bass], diskoo, ambientia, dub steppiä ja psykeä [psy-trance] soittavia tyyppejä. Meidän bileissä voi kuulla samana iltana tosi monta genreä. Se on meidän tyyli, annetaan enemmän vapauksia illan musiikillisen linjan suhteen.”¹³⁷

Paakkosen mukaan erityisesti nais-DJ:t tarvitsevat esikuvia. ”Niitä pitää olla. Meillä on jäsenistössä varmaan puolet naisia ja bileiden tekijöissä on aina vähintään puolet. Myös hallituksessa on naisia ja DJ-porukassa meitä on joskus ollut jopa enemmistö.” Naisten tie ’dekkien taakse’ ei ole ollut helppo. Paakkonen on Turussa levyjä soittaessaan itsekin kuullut mies-DJ:n kysyvän: ”Kenen tyttöystävä sä olet?” ”On helpompi lähteä mukaan, jos joku antaa tilaa. Itse aloitin vaan yksin treenaamalla.” Tekniikka on kaikille iso investointi, ja laitteet muodostavat kynnyksen myös tytöille ja naisille. ”Meilläkin on nyt mimmiporukoita, jotka tekevät ja tuottavat itse musiikkia. Olen itsekin toiminut mimmeille miksausmaikkana. Mutta ihan liian usein kundit valikoi soittajiksi omia kavereitaan, ja useinhan ne ovat jätkiä.”¹³⁸

Ulkopaikkakuntalaisena, jollaisia monet muutkin konemusiikista kiinnostuneet opiskelijat Turussa ovat, Paakkosella kesti aikansa päästä sisään piireihin. ”Pitää tuntea ’tyypit’. Ja siksi TYEMYY perustettiin, että ne tyypit löytyisivät helpommin. Kyllä siinä vuosi kaksi kului, että miut hyväksyttiin mukaan. Tai ainakin niin mie sen koin. Tämä stereotypia turkulaisista on totta, mutta kun tutustuu tyyppeihin, niin sitten he ovat kyllä mukana. Miutkin havaittiin sitten TYEMYYn mukana”, kertoo Paakkonen, joka on toiminut vuosina 2016 ja 2017 myös yhtenä Turku Modern -festivaalin järjestäjistä.¹³⁹

Alati uudistuva konemusiikkikaupunki

Vajaan 30 vuoden aikana turkulainen konemusiikkikulttuuri on kokenut monia vaiheita ja käännteitä, joista jokainen on jättänyt jälkensä muusikoiden, yhteisöjen, DJ:den, harrastajien ja yleisön tarinaan. Muutos onkin vakiintunut pysyväksi olotilaksi. Monien varttuneempien harrastajien mielessä nostalgista hohdetta ylleen saaneiden 1990-luvun alkuvaiheiden jälkeen konemusiikki arkipäiväistyi ja valtavirtaistui, mikä johti myös entistä markkinavetoisempien toimijoiden ja tapahtumien syntyyn. Musiikintekijät nousivat esiin marginaaleista ja jotkut saavuttivat kansainvälistä mainetta. Osa tekijöistä halusi saada elantonsa musiikista, mikä näkyi yllätyksellisten listamenestysten ja keikkasuosion muodossa. Jotkut palasivat underground-musiikin ja salamyhkäisten teknojuhlien pariin ja toiset yrittivät koota konemusiikkiheimoja yhteisten isojen tapahtumien alle, siinä ainakin osittain onnistuen.

Turussa, kuten muuallakin Suomessa, vastakkainasetteluja oli 1990- ja 2000-luvuilla eri tyylien edustajien sekä erilaisia intressejä ajaneiden toimijoiden kesken. ”Konemusa on siitä jännää, että se porukka on kovin eripuraista. Se on niin kovin fragmentoitunutta se toiminta: on teknoa, on drum and bassia, on elektroa, on trancea, on vaikka mitä. Jokaisella pienellä ryhmällä on vaan se oma pieni ryhmä. Osa porukasta käy toistensa bileissä ja jotkut vihaa toisiaan. Mäkin olen riitaantunut vuosien varrella monien kanssa. Se on vähän huvittavaa”, kertoi Jaakko Parkkari vuonna 2007.¹⁴⁰

Tätä kirjaa varten tehtyjen haastattelujen perusteella suurin juopa on kuitenkin kulkenut ”autenttisen” sekä ”kaupallisten” konemusiikin edustajien välillä. Samalla konemusiikin populaareimmat tyylit, kuten 1990-

luvun eurotekno ja vuosituhanen vaihteen hard house ja trance sekä nykyinen konevetoinen tanssipop, asettuivat tai pikemminkin asetettiin vastapuoleksi underground-teknoille, elektrolle, acid houselle ja kokeilevalle elektroniselle musiikille.

Kuten Mäkipää toteaa, underground-toimijoilla on ollut Turussa 1990-luvun alkupuolelta alkaen vahva pyrkimys määritellä omien arvojensa ja toimintansa kautta koko alakulttuurin rajoja ja olemusta. Tästä johtuen UG on pysynyt konemusiikkikulttuurin keskiössä, varsinkin silloin kun julkisuudessa ja kulttuurikeskusteluissa on puhuttu Turun tapahtumista, artisteista ja yhteisöistä.¹⁴¹ On paradoksaalista, että toimijoiden nostalginen historiatietoisuus on tehnyt alunperin vaihtoehtoista toiminnasta eliittikulttuuria, josta katsottuna suuren yleisön markkinavetoiset tanssijuhlat ja arkinen klubikulttuuri näyttävät ulkopuolisina jopa haitallisina ilmiöinä.¹⁴² Vastakkainasettelu on tosin vuosien kuluessa lieventynyt, johtuen sekä musiikkityylien muodonmuutoksista että raja-aitojen tarkoituksellisista ylittämistä.

Yksi viimeaikaisista kehityspiirteistä on ollut se, että konemusiikkia on alkanut kuulua entistä enemmän myös popin ja rockin kentälle asemoituneissa tapahtumissa, alkaen marginaalityylejä ja uusien ruohonjuuritaso tekijöitä esiin nostaneista Ilmiö- ja H2Ö -festivaaleista ja päättyen yhä elektronisemmaksi musiikkitarjonnaltaan muuttuneeseen Ruisrockiin. Samalla kun suuren luokan konemusiikkiartistit DJ Shadow ja Air saivat vuonna 2016 liikkeelle myös valikoivat konemusiikin ystävät, oli Ruisrockissa myös joukko nuorimman väen suosikki-DJ:tä ja EDM-artistejä.¹⁴³ Turusta on 2000- ja 2010-luvuilla myös noussut useita varteenotettavia elektronisia pop-akteja, kuten Solina Recordsille levyttäneet Jori Sjöroosin Fu-Tourist, Jani Leinon luotsaama Déclassé, Jori Hulkkosen ja Juho Paalosmaan Sin Cos Tan sekä Teemu Brunilan salamyhkäinen brittiläis-tanskalais-suomalainen virtuaalibändi Studio Killers, joista kahdella viimeksimainitulla on ollut myös huomattavaa kansainvälistä kantavuutta.

Haastatteluista ja muusta aineistosta nousee myös esiin, että konemusiikkikulttuuri ja sen aktiivit eivät ole aina saaneet ymmärrystä viranomaisilta ja päättäjiltä. Joskus huomiota on ollut toimijoiden mukaan liian vähän, tai sitten kun sitä on tullut, se on voinut olla vääränlaista, kuten tiukaksi koettu lupakäytäntö ja monien toimijoiden mainitsema kokemus poliisin joustamattomuudesta. Silti Turun yksi keskeisiä ominaisuuksia on ollut, että ruohonjuuritasolta on noussut alati esiin uutta festivaali- ja biletoimintaa, artisteja, DJ:tä, kollektiiveja, levymerkkejä ja ennenkaikkea ideoita, riippumatta rahan ja sopivien tilojen puutteesta.

”Täällä on syntynyt tosi paljon hyviä juttuja, kuten Koneisto ja UMF, jotka olivat ihan mahtavia tapahtumia. Missä muualla kuin Turussa, vaikka Bar Kukassa, on mahdollista, että otetaan vaan rumpukone kainaloon ja mennään lavalle soittamaan? Tänne on tullut hyviä ihmisiä, jotka pyörittävät kaikkia jänniä juttuja, eivätkä enää halua täältä pois”, sanoo Raumalta Turkuun muuttanut Tomi Tuominen.¹⁴⁴

Eräät undergroundin parissa aloittaneet muusikot, tuottajat ja DJ:t ovat toimineet onnistuneesti sillanrakentajina osakulttuurien välillä esimerkiksi tapahtumia ja festivaaleja järjestäessään. Jopa X-Rust, jota on pidetty puritanismin perikuvana, on avannut toimintaansa moneen suuntaan viime vuosina. Koneisto ja muut festivaalit sekä Turun Syntetisaattoriseura yhteisönä ovat pyrkineet vuoropuheluun ja saamaan erilaiset toimijat ja yleisöt kohtaamaan. Erilaiset intressit ovat törmätessään myös tuottaneet ennennäkemättömiä asioita.

Jesse Juupin mukaan Turulla on ominaisuuksia, jotka ovat ajaneet erilaiset ihmiset tekemään yhdessä uusia asioita. ”Konemusiikin historia on upea Turussa. Koska Turku on niin pieni ja tapahtumapaikkoja on vähän, niin täällä ei pääse syntymään yhtä pieniä lammikoita kuin esimerkiksi Helsingissä, jossa jokainen tapahtumapaikka voi profiloitua vaikka yhteen genreen ja pärjätä sillä. Turussa genret väkisinkin sekoittuvat.”¹⁴⁵

Toisaalta kaikki toimijat eivät näe tilannetta yhtä positiivisesti. Kimmo Rapatti arvioi nykytilannetta pidemmällä perspektiivillä. ”Turun kulta-aika oli siinä 1990-luvun jälkipuolella. Eihän täällä yhtään hyvää klubiakaan ole. Paino [House- ja teknoklubi, joka toimi Aurakadulla vuosina 2015–2016] oli kyllä hauska yritys. Jengiä ei vaan täällä riitä yleisöksi. Turussa on ollut oma hohtonsa... se, että täältä on tullut paljon juttuja... mutta aika hiljaista pitelee tällä hetkellä. En mä näkisi Turkua tällä hetkellä erityisenä musiikkimestana. Nyt täytyy oikein miettiä, onks Turusta tullut paljon mitään meidän vanhojen paskojen jälkeen. Siis sellaista, joka olisi tunnettu ulkomailla.”¹⁴⁶

Pitkä katse on myös Tatu Metsätähdellä. ”Niihin aikoihin kun kiinnostus konemusiikkiin oli juuri herännyt, Turussa pääsi käsiksi ensimmäisten joukossa uunituoreisiin Mika Vainion levyihin, Hyperdelicin ja Sähkön bileitä oli tasaisen epäsäännöllisesti, Marko Laine ja Jori Kuusinen soittivat ja diilasivat levyjä. Aivan varmasti se meininki on vaikuttanut siihen, millä tavalla itse on alkanut tehdä kaikkea konemusiikkiin liittyvää. Hiukan pelkään, että tietynlainen rohkea kreisiys on hälvennyt noista 90-luvun ajoista. Kävin hiljattain juuri kunnostetussa Samppalinnan maauimalassa ja muistelin, kun Panasonic soitti vuoden 1996 DBTL:ssä viideltä aamuyöstä konsertin siinä uima-altaan reunalla. On hankala kuvitella, että joku vastaavanlainen juttu voisi tapahtua nykypäivänä”, Metsätähti vertaa.¹⁴⁷

Lähdeluettelo

Alkuperäisaineisto

Aineistokokoelma

Konemusiikkitapahtumien flajjeri- ja pienpainatekokoelma. Aineisto tekijän hallussa.

Haastattelut

Hulkkonen, Jori. 4.5. 2016, Turku. Aineisto tekijän hallussa.

Juup, Jesse. 9.12. 2016, Turku. Aineisto tekijän hallussa.

Laine, Marko. 11.5. 2017, Kaarina. Aineisto tekijän hallussa.

Metsätähti, Tatu. 6.8. 2017. Sähköpostihaastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Mäkelä, Maria; Puurunen, Janne; Rajamäki, Soile. 17.5. 2016, Turku. Aineisto tekijän hallussa.

Paakkonen, Elisa. 23.11. 2016, Turku. Aineisto tekijän hallussa.

Rapatti, Kimmo. 16.12. 2016, Turku. Aineisto tekijän hallussa.

Routamaa, Esko. 5.10. 2016, Turku. Aineisto tekijän hallussa.

Tuominen, Tomi. 2.5. 2016, Turku. Aineisto tekijän hallussa.

Artikkelit ja aikalaiskirjallisuus

Annala, Silja: Miltä tuntuu, kun artisti tunnetaan vain yhdestä biisistä? Ei haittaa yhtään, sanoo Darude. *YleX* -verkkosivu 29.7. 2016.

[https://yle.fi/ylex/uutiset/milta_tuntuu_kun_artisti_tunnetaan_vain_yhdesta_biisista_ei_haittaa_yhtaan_sanoo_darude/3-9060465]. Haettu 10.7. 2017.

Arbelius, Jenni: Haloo Turku, konemusiikki kutsuu. *Turun Sanomat* 15.3. 2009.

Grönholm, Pertti: Hyperdelic Houserseista kasvoivat Sähkö ja Pan Sonic. Kupittaaan puistossa sulkeutui 10 vuoden ympyrä. *Turun Sanomat* 6.8. 2000.

Grönholm, Pertti: Hyperdelic Houserseista Saksan teknolistoille – Dj Øm vie turkulaista underground-teknoa maailmalle. Teoksessa *Tekno. Digitaalisen tanssimusiikin historia, filosofia ja tulevaisuus*. Toim. Sam Inkinen. Aquarian Publications, Helsinki 1994, 254. (Grönholm 1994a).

Grönholm, Pertti: Pääkaupunki tukee festivaalia yli 90 000 eurolla. Helsinki ottaa Koneiston avosylin vastaan. *Turun Sanomat* 26.3. 2002.

Grönholm, Pertti: Sähköä ilmassa ... ja levylautasella. Tommi Grönlund vie maailmalle röntgeneitä, kvantteja ja kohinaa. *Rytmimusiikki* 3/1994, 32–33. (Grönholm 1994b).

Grönholm, Pertti: Tekno on konekulttuurin kansanmusiikkia. *Kirjastoletti* 12/1997, 394–396.

Freeman, Parker: Mika Vainio's early Gagarin-Kombinaatti recordings get first ever release. *Fact Magazine* Online, 19.1.2016. [<http://www.factmag.com/2016/01/19/gagarin-kombinaatti-83-85-sahko-mika-vainio/>]. Haettu 3.7. 2017.

Jalonen, Lasse: Koneisto 2001: Ääni ja vimma. *Unikankare* -verkkosivu 1.8. 2001.

[http://www.unikankare.net/kirjoitukset/jl_aani_ja_vimma010801.html]. Haettu 27.7. 2017.

- Joenniemi, Minna: Panasonic tuottaa matalilla taajuuksilla. *Aamulehti*, marraskuu 1996. Uudelleenjulkaistu verkkoversio *Phinnweb*-sivustolla. [http://www.phinnweb.org/scrapbook/panasonic_al.html]. Haettu 5.7. 2017.
- Jokirannan moderni vetonaula. *Uutiset* 8.7. 2015. Turun kaupungin verkkosivu. [https://www.turku.fi/uutinen/2015-07-08_jokirannan-moderni-vetonaula]. Haettu 28.7. 2017.
- Karhu, Tuomo: Konemusiikki palaa Turun kaduille. *Turun Sanomat* 23.7. 2004.
- Karhu, Tuomo: Sähköiskuja rahan valtaa vastaan. *Turun Sanomat* 28.10. 2005.
- Karhu, Tuomo: Uuden musiikin festivaali tahtoo laajentua, *Turun Sanomat* 15.2. 2006.
- Kittilä, Jukka: "Ethän sä tee mitään livenä!" *Turun Sanomat* 8.7. 2016.
- Kolehmainen, Rami: Turku jatkaa konemusiikkijuhlien perinteitä Suomessa. *YLE Uutiset* (verkkoversio) 16.7. 2010. [<https://yle.fi/uutiset/3-5597889>]. Haettu 28.7. 2017.
- Komonen, Pauli: Kone-Suomi, osa 2: 10 trance-helmeä superklubeilta metsien huminaan. *Nuorgam* 7.2. 2013. [<http://www.nrgm.fi/artikkelit/osa-2-10-trance-helmea-superklubeilta-metsien-psykedeliaan/>]. Haettu 30.8. 2017.
- Komulainen, Matti: Ambassadors of Rhythm. *Turku 2011 Magazine*, June–November 2010. [http://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//turku2011_lehti1_en.pdf]. Haettu 28.7. 2017.
- Koneisto Magazine 2001*. Päätoimittaja Jaakko Parkkari. Koneisto Productions, Lappeenranta 2001.
- Kulttuuripääkaupungit kohtaavat Tallinnan yössä. *Uutiset* 7.3. 2011. Päivitetty 21.3.2011. Suomen Tallinnan suurlähetystön verkkosivu. [<http://www.finland.ee/public/default.aspx?contentid=214635&nodeid=40600&contentlan=1&culture=fi-FI>]. Haettu 28.7. 2017.
- Kujanpää, Kaisa: Cool Cappuccino on virkistänyt Turkua 10 vuotta. *Turun Sanomat* 3.9. 2005.
- Kujanpää, Kaisa: Viides UMF palauttaa konemusiikin Kupittaalalle. *Turun Sanomat* 16.7. 2008.
- Lindfors, Jukka: M. A. Nummisen Sähkökvartetti karkotti satoja ihmisiä katsomosta. *YLE Areena* 22.2. 2007. Päivitetty 15.11. 2016. [<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/02/22/m-nummisen-sahkokvartetti-karkotti-satoja-ihmisia-katsomosta>]. Haettu 6.7. 2017.
- Lindfors, Jukka: Tietokoneet sävelsivät tangoa ja soittelivat polkkaa. *YLE Areena* 13.2. 2008. Päivitetty 28.9. 2016. [<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/02/13/tietokoneet-savelsivat-tangoa-ja-soittelivat-polkkaa>]. Haettu 6.7. 2017.

- Mattila, Ilkka: Sähkö on osa teknon kansainvälistä eliittiä. *Helsingin Sanomat* 9.1. 1995. Uudelleenjulkaistu verkkoversio *Phinnweb*-sivustolla. [http://www.phinnweb.org/scrapbook/sahko_hs.html]. Haettu 6.8. 2017.
- Mikkonen, Jani, Pöppönen, Hannu: Konebiitti muutti palmurannalle. *Helsingin Sanomat* 26.7. 2002.
- Menander, Jonathan: Ja raunioista nousee New York City Survivors. *Rumba* 2003. Uudelleenjulkaistu verkkoversio *Phinnweb*-sivustolla. [<http://www.phinnweb.org/dum/interviews/nycsrumba2.html>]. Haettu 6.8. 2017.
- Montgomery, Will: Deadpan Sonics. *The Wire* 3/1999 (March). Uudelleenjulkaistu verkkoversio *Phinnweb*-sivustolla. [http://www.phinnweb.org/scrapbook/pan_sonic/wire2.html]. Haettu 6.8. 2017.
- Monto, Riitta: UMF:n taru päättyy konkurssiin, *Turun Sanomat* 1.10. 2008.
- Möttönen, Heikki: Nostalginen Turku. Typhoon tutuksi! *Aamuset* 21.2. 2014. [<http://www.aamuset.fi/naista-puhutaan/kaupunki/nostalginen-turku-typhoon-tutuksi>]. Haettu 7.8. 2017.
- Nikkola, Jari: Tiskijukasta monialataiteilijaksi. *Turun Sanomat* 22.8.1999. Uudelleenjulkaistu verkkoversio *Phinnweb*-sivustolla. [http://www.phinnweb.org/scrapbook/sahko_turunsanomat.html]. Haettu 6.8. 2017. (Nikkola 1999a)
- Nikkola, Jari: Sasse ja George lähtökuopissa. *Aamuset* 8.9. 1999. Uudelleenjulkaistu verkkoversio *Phinnweb*-sivustolla. [<http://www.phinnweb.org/scrapbook/sasse/aamuset2.html>]. Haettu 6.8. 2017. (Nikkola 1999b)
- Nummila, Heli: Bomfunkit keikalle kaveripohjalta: ”Pitää tätä juhlistaa”, *Turun Sanomat* 5.8. 2000. (Nummila 2000b).
- Nummila, Heli: Ensimmäinen Koneisto tarjoilee 150 live-esitystä. Tavoitteena katu-uskottava konemusiikin festivaali. *Turun Sanomat* 2.8. 2000 (Nummila 2000a).
- Nummila, Heli: Koneet kajahtavat Turusta. *Turun Sanomat* 26.8. 2000. (Nummila 2000d).
- Nummila, Heli: Koneistolle luvassa jatkoa. Kaikkiaan leppoiset kinkerit. *Turun Sanomat* 6.8. 2000 (Nummila 2000c).
- Nurmi, Kittu: Kylmää kahvia ja bilekulttuurua. *Unikankare*-verkkosivu 12.9. 2005. [http://www.unikankare.net/kirjoitukset/kn_CoolCappuccino020905.html]. Haettu 3.7. 2017.
- Pan Sonic – A Short History*. Blast First Petite-levymerkin verkkosivustolla julkaistu lyhyt historiikki. [<http://www.blastfirstpetite.com/pansonichistory.html>]. Haettu 7.7. 2017.
- Rautio, Erkki: Mr Velcro Fastener. *Phinnweb* -verkkosivu 2006. [<http://www.phinnweb.org/5HT/interviews/mrvelcrofastener/>]. Haettu 31.7. 2017.

Rautio, Erkki: Alagenret: "For heavens's sake, what is that?" – "I don't know, but the kids are dancing to it." *Phinnweb* -verkkosivu 1994–2006. [<http://www.phinnweb.org/historia/software/alagenret.html>]. Haettu 31.7. 2017.

Rekinen, Jyri-Jussi: Sähköllä käyvä musiikkia. *Rytmi* 6/1996, 22–23.

Sandell, Ellinoora: Viisi vuotta turkulaisen teknokulttuurin puolesta, *Turun Sanomat* 1.3. 2016.

Sipilä, Petri: Housekanpitoa Turussa. *Suomi* 4/1990 (lokakuu) 4–10.

Sirén, Juhani: Koneisto! 2000-luvun hippikarnevaali. *City-lehti* 14/2002.

[<http://www.city.fi/opas/koneisto/558>]. Haettu 27.7. 2017.

Sirviö, Jussi: Breakdancen tarina. Suomalaiset veivät breikkauksen takaisin juurilleen. *City* -lehti 11.11. 2013.

[<http://www.city.fi/kulttuuri/breakdancen+tarina+suomalaiset+veivat+breikkauksen+takaisin+juurilleen/7619>]. Haettu 30.6.2017.

Tammi, Sami: Värilabyrintti loistaa Turussa myös tänä kesänä. *YLE Uutiset* (verkkoversio) 16.4. 2012.

[<https://yle.fi/uutiset/3-5766726>]. Haettu 28.7. 2017.

Tuomola, Salla: Äänen lumoissa. *Turun Sanomat* 24.4. 2013.

Uusitorppa, Harri: Tommi Grönlund ystävineen toi teknon Suomeen. *Helsingin Sanomat* 15.2. 2017.

White, Michelle: Sähkö 20 Years Anniversary Special Interview with Mika Vainio & Tommi Grönlund. *Mosaic Theory*, February 2014. [<http://cargocollective.com/mosaictheory/Sahko-20-Years-Anniversary-Special-Interview-with-Mika-Vainio-Tommi>]. Haettu 7.7. 2017.

Väkevä, Valtteri: Typpihappomies muistelee. *Moderni Aika 2010*. Turku Modern -tapahtuman verkkojulkaisu, 2010. [<https://www.yumpu.com/fi/document/view/15324156/untitled-turkumoderncom/2>]. Haettu 2.7. 2017.

YleX:n 100 suurta suomalaista konemusiikkibiisiä. *YleX* -verkkosivu.

[https://yle.fi/ylex/uutiset/ylexn_100_suurta_suomalaista_konemusiikkibiisia_-listaus_on_nyt_valmis__kolmen_karkeen_darude_bomfunk_mcs_ja_slusnik_luna/3-9288360]. Haettu 10.7. 2017.

Tietokannat ja verkkosivut

Bomfunk MC's / Sam's Agency. [<http://www.samagency.fi/fi/media-2/bomfunk-mcs/>]. Haettu 6.8. 2017.

Discogs. Julkaisutietokanta. [<http://www.discogs.com>]. Hakusanat: Bomfunk Mc's, Corporate 09, Darude, EKV, Hertsi, Jori Hulkkonen, JS16, Mono Junk, Mr. Velcro Fastener, New York City Survivors, Orchestra Guacamole, Pan Sonic, Philus, Jaakko Salovaara, Sähkö Recordings, Mika Vainio, Ø.

JS16. [<http://www.js16.com>]. Haettu 10.7. 2017.

Klubitus.org. Keskusteluaihe: Uuden Musiikin Festivaali. [<http://klubitus.org/topic/78332-uuden-musiikin-festivaali-turku-06-07082004>]. Haettu 28.7. 2017.

Darude. [<http://www.darude.com>]. Haettu 10.7. 2017.

Turku Modern. [<http://www.turkumodern.com>]. Haettu 28.7. 2017.

X-Rust. [<http://x-rust.org/events>]. Haettu 6.8. 2017.

Radio- ja televisio-ohjelmat

Lindfors, Jukka: Tanssimusiikin kultasormi muistelee. Elävä arkisto, osa 3: Suomalaisen musiikin läpimurto. *YLE Elävä Arkisto* 21.12. 2009. Kuvanauha. [<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2009/12/22/jaakko-salovaara-js-16>]. Haettu 25.7. 2017.

Lehtonen, Erkko; Mattlar, Mikko: Stadin teknohistoria, osa 3. Haastateltavina Tommi Grönlund ja Pertti Grönholm. *Radio Helsinki* 21.1. 2016. Radio-ohjelma. Tallenne kirjoittajan hallussa.

Turku Modern on täällä – Konemusiikilla on paikkansa. *Auran Aallot* 14.7. 2016. Haastateltavina Elisa Paakkonen ja Moona Tikka. Radio-ohjelma. [<http://www.auranaallot.fi/uutiset/paikallinen/turku-modern-taalla-konemusiikilla-paikkansa>]. Haettu 28.7. 2017.

Darude, vai tavallinen Virtanen? Sub TV, 2007. YouTube. Ladattu 23.12. 2014. [https://www.youtube.com/watch?v=bST_P2e2E18]. Haettu 10.7. 2017.

Tutkimuskirjallisuus

Komulainen, Matti; Leppänen, Petri: *U:n aurinko nousi lännestä. Turun undergroundin historia*. Sammakko, Turku 2009.

Kuljuntausta, Petri: *On–Off. Eetteriäänistä sähkömusiikkiin*. Like, Helsinki 2002.

Mäkipää, Marjo: Koneiden sosiaaliset soundit. Turun elektronisen musiikin kenttä myöhäismodernina alakulttuurina. Pro gradu-tutkielma. Sosiologia, Turun yliopisto 2008. Pdf-tiedosto.

Reynolds, Simon: *Generation ecstasy. Into the world of techno and rave culture*. Routledge, London 1998.

Salmi, Markku: Reivereistä zippeihin. Teknon toinen aalto. *Nuorisotutkimus* 2/1995, 35–42.

---

¹ Kuljuntausta 2002, 135–140.

² Kuljuntausta 2002, 223–227.

³ Lindfors 2016, elektroninen aineisto.

⁴ Ks. esim. Komulainen & Leppänen 2009, 188–189.

⁵ Lindfors 2016, elektroninen aineisto.

⁶ Ks. esim. Salmi 1995, 35–42; Grönholm 1997, 394–396.

⁷ Sirviö 2013, elektroninen aineisto.

⁸ Arbelius 2009.

⁹ ”Hyperdelic” -käsitteen ryhmä lainasi brittiläiseltä Psychic TV -yhyeeltä, joka oli vaihtanut soundinsa teollisuusmetelin ja kokeilevan taiderockin maailmasta elektronisemmaksi acid house -trendin myötä. ”Hyperdelic rock”, jolla Psychic TV-ryhmä määritteli tyyliänsä, viittasi psykedeliaan ja etenkin 1960- ja 1970-lukujen LSD-vetoiseen happorokkiin.

¹⁰ Routamaan haastattelu 2016; Ks. myös Sipilä 1990, 4–10.

¹¹ Grönholm 1994a, 254.

¹² Routamaan haastattelu 2016.

¹³ Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto.

¹⁴ Routamaan haastattelu 2016.

¹⁵ Grönholm 1994a, 254.

¹⁶ White 2014, elektroninen aineisto. ”Actually there was not much of a scene for that. It was just a handful of people who were into this kind of music.”

¹⁷ Routamaan haastattelu 2016.

¹⁸ Karhu 2005.

¹⁹ Routamaan haastattelu 2016.

²⁰ Mäkipää 2008, 86.

²¹ Mäkipää 2008, 86.

²² Routamaan haastattelu 2016. Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto.

²³ Grönholm 1994a, 254. Routamaan haastattelu 2016, Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto.

²⁴ Routamaan haastattelu 2016.

²⁵ Routamaan haastattelu 2016, Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto.

²⁶ Sipilä 1990, 4.

²⁷ Sipilä 1990, 7–8.

²⁸ Routamaan haastattelu 2016, Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto. Ks. myös Komulainen & Leppänen 2009, 284–286.

²⁹ Routamaan haastattelu 2016.

³⁰ Routamaan haastattelu 2016; Väkevä 2010, 19; Möttönen 2014, elektroninen aineisto. Ks. myös Grönholm 1994a, 255.

³¹ Grönholm 1994a, 255.

³² Routamaan haastattelu 2016.

³³ Karhu, 2005. Ks. myös Väkevä 2010, 19.

³⁴ Routamaan haastattelu 2016; Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto.

³⁵ Grönholm 1994a, 255–256.

³⁶ Routamaan haastattelu 2016, Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto.

³⁷ Grönholm 1994a, 254.

-
- ³⁸ Routamaan haastattelu 2016.
- ³⁹ Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto.
- ⁴⁰ Karhu 2005.
- ⁴¹ Uusitorppa 2017.
- ⁴² Routamaan haastattelu 2016.
- ⁴³ Laineen haastattelu 2017.
- ⁴⁴ Laineen haastattelu 2017.
- ⁴⁵ Laineen haastattelu 2017.
- ⁴⁶ Mäkipää 2008, 127.
- ⁴⁷ Mäkipää 2008, 90–93.
- ⁴⁸ Mäkipää 2008, 92–93.
- ⁴⁹ Kujanpää 2005. Ks. myös Nurmi 2005, elektroninen aineisto.
- ⁵⁰ Mäkipää 2008, 92.
- ⁵¹ Vuoden nuori taiteilija -palkinto vuonna 1997 yhdessä Petteri Nisusen kanssa.
- ⁵² Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto. Ks. myös Mattila 1995, elektroninen aineisto; Rekinen 1996, 22–23. White 2014, elektroninen aineisto.
- ⁵³ Mattila 1995, elektroninen aineisto; Nikkola 1999a, elektroninen aineisto.
- ⁵⁴ Karhu 2005.
- ⁵⁵ Grönholm 1994b, 32–33.
- ⁵⁶ Nikkola 1999a, elektroninen aineisto.
- ⁵⁷ Mattlar & Lehtonen 2016, elektroninen aineisto.
- ⁵⁸ Discogs-tietokanta, hakusana Mika Vainio, elektroninen aineisto.
- ⁵⁹ Ks. esim. Rekinen 1996, 22–23.
- ⁶⁰ *Pan Sonic – A Short History*, elektroninen aineisto.
- ⁶¹ Joenniemi 1996, elektroninen aineisto.
- ⁶² *Pan Sonic – A Short History*, elektroninen aineisto.
- ⁶³ Montgomery 1999, elektroninen aineisto. "We never think which kind of audience we'd like to reach," says Ilpo. "We just continue going wherever it goes. I don't really like fully going into being an 'art band'. ["That would be boring," inserts Mika.] If you play in clubs to a normal audience, that's reality, I think."
- ⁶⁴ Rekinen 1996, 23.
- ⁶⁵ White 2014, elektroninen aineisto.
- ⁶⁶ White 2014, elektroninen aineisto. "I don't believe in releasing music as much I used to. It's because the World has changed. I just pick up even more personally touching projects than before. I think that's the only way to continue."
- ⁶⁷ Ks. esim. Komonen 2013, elektroninen aineisto; Rautio 1994–2005, elektroninen aineisto.
- ⁶⁸ Mäkipää 2008, 94–95.
- ⁶⁹ Konemusiikitapahtumien flajjeri-kokoelma. Ks. myös Mäkipää 2008, 94–95.
- ⁷⁰ Mäkipää 2008, 95–98.
- ⁷¹ Mäkipää 2008, 95–98.
- ⁷² Laineen haastattelu 2017.
- ⁷³ Mäkipää 2008, 94–95.
- ⁷⁴ *Discogs*-tietokanta, hakusana Jaakko Salovaara; Jaakko Salovaaran JS16-verkkosivu, elektroninen aineisto.
- ⁷⁵ *Discogs*-tietokanta, hakusana Darude; Ville Virtasen Darude-verkkosivu, elektroninen aineisto; Lindfors 2009, elektroninen aineisto.
- ⁷⁶ *Darude, vai tavallinen Virtanen?* 2007, elektroninen aineisto.
- ⁷⁷ Annila 2016, elektroninen aineisto.
- ⁷⁸ Annila 2016, elektroninen aineisto; Ville Virtasen Darude-verkkosivu, elektroninen aineisto.
- ⁷⁹ YleX:n 100 suurta suomalaista konemusiikkibiisiä, elektroninen aineisto.
- ⁸⁰ Bomfunk MC'sin promoottorin verkkosivu, elektroninen aineisto; Nummila 2000b; Ks. myös Jaakko Salovaaran haastattelu Tanssimusiikin kultasormi muistelee (Lindfors 2009).
- ⁸¹ Lindfors 2009, elektroninen aineisto.
- ⁸² Lindfors 2009, elektroninen aineisto.
- ⁸³ *Discogs*-tietokanta, hakusana Jaakko Salovaara; Jaakko Salovaaran JS16-verkkosivu, elektroninen aineisto.
- ⁸⁴ Rapatin haastattelu 2016.
- ⁸⁵ Rapatin haastattelu 2016. Menander 2003.
- ⁸⁶ Nikkola 1999b, elektroninen aineisto.
- ⁸⁷ *Discogs*-tietokanta, hakusana Mr. Velcro Fastener; Rautio 2006, elektroninen aineisto.

-
- ⁸⁸ Rautio 2006, elektroninen aineisto.
- ⁸⁹ Metsätähden haastattelu 2017.
- ⁹⁰ Rautio 2006, elektroninen aineisto.
- ⁹¹ Komulainen & Leppänen 2009, 285–286; Metsätähden haastattelu 2017.
- ⁹² Nummilla 2000a.
- ⁹³ Nummilla 2000a.
- ⁹⁴ Nummilla 2000a; Nummilla 2000c; Grönholm 2000; Mäkipää 2008, 88.
- ⁹⁵ Koneisto Magazine 2001, 5; Jalonen 2001, elektroninen aineisto.
- ⁹⁶ Grönholm 2002; Mikkonen & Pöppönen 2002; Sirén 2002, elektroninen aineisto; Mäkipää 2008, 100.
- ⁹⁷ Nummilla 2000d.
- ⁹⁸ Mäkipää 2008, 109:. Ks. myös Reynolds 1998, 375–376.
- ⁹⁹ Mäkipää 2008, 101–102; Hulkkoson haastattelu 2016; Karhu 2004.
- ¹⁰⁰ Klubitus-verkkosivu 15.7.2004. Keskusteluaihe: Uuden musiikin festivaali.
- ¹⁰¹ Karhu 2004.
- ¹⁰² Karhu 2006.
- ¹⁰³ Kujanpää 2008.
- ¹⁰⁴ Monto 2008.
- ¹⁰⁵ Kolehmainen 2010, elektroninen aineisto. Turku Modern -tapahtuman verkkosivu, elektroninen aineisto.
- ¹⁰⁶ Hulkkoson haastattelu 2016.
- ¹⁰⁷ Komulainen 2010, 5; Kulttuuripääkaupungit kohtaavat Tallinnan yössä, 2011, elektroninen aineisto; Tammi 2012, elektroninen aineisto.
- ¹⁰⁸ Jokirannan moderni vetonaula 2015, elektroninen aineisto; Turku Modern on täällä – Konemusiikilla on paikkansa 2016, elektroninen aineisto.
- ¹⁰⁹ Paakkosen haastattelu 2017.
- ¹¹⁰ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹¹¹ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016; X-Rust-tapahtumat, elektroninen aineisto.
- ¹¹² Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹¹³ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹¹⁴ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹¹⁵ Mäkipää 2008, 88.
- ¹¹⁶ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹¹⁷ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹¹⁸ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹¹⁹ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹²⁰ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹²¹ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹²² Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹²³ Puurusen, Mäkelän ja Rajamäen haastattelu 2016.
- ¹²⁴ Tuomola 2013.
- ¹²⁵ Tuomisen haastattelu 2016.
- ¹²⁶ Juupin haastattelu 2016.
- ¹²⁷ Tuomisen haastattelu 2016.
- ¹²⁸ Juupin haastattelu 2016.
- ¹²⁹ Juupin haastattelu 2016.
- ¹³⁰ Tuomisen haastattelu 2016.
- ¹³¹ Hulkkoson haastattelu 2016.
- ¹³² Sandell 2016.
- ¹³³ Paakkosen haastattelu 2017.
- ¹³⁴ Paakkosen haastattelu 2017.
- ¹³⁵ Paakkosen haastattelu 2017.
- ¹³⁶ Paakkosen haastattelu 2017.
- ¹³⁷ Paakkosen haastattelu 2017.
- ¹³⁸ Paakkosen haastattelu 2017.
- ¹³⁹ Paakkosen haastattelu 2017.
- ¹⁴⁰ Mäkipää 2008, 66.
- ¹⁴¹ Mäkipää 2008, 129.

---

¹⁴² Mäkipää 2008, 89.

¹⁴³ Kittilä 2016.

¹⁴⁴ Tuomisen haastattelu 2016.

¹⁴⁵ Juupin haastattelu 2016.

¹⁴⁶ Rapatin haastattelu 2016.

¹⁴⁷ Metsätähden haastattelu 2017.